

יוצא לאור לפרשת חו"ב, י"ב תמוז ה'תשפ"ג - "שנת הקהל"
(מספר 41-42)

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצד"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לעילוי נשמת

האשה הצנועה והחסודה
מרת מסעודה ארלט בת דוד ובתקייא ע"ה

בודזנה

נפטרה בי"א תמוז ה'תשע"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

בעלה הרב דוד חיים שיחי' בודזנה
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת
גואל צדק ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י משפחתם שיחי

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner

In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula*!!!

To Dedicate This Publication

In Honor Of Your Family Or A Loved One

For More Info. Call:

(718) 753-6844 or (323) 934-7095

or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

מפתח ותוכן

פ' חוקת

- א. שלימות טהרת פרה אדומה לע"ל 4
כל הפרות בטלות ושלך (משה) קיימת (תנחומא ח) - השייכות המיוחדת דטהרת טומאת מת (ע"י פרה אדומה) למשה רבינו

י"ב-י"ג תמוז

- ב. מקור הרע יסייע בגאולה העתידה 8
ג. גילוי הפנימיות דחודש תמוז לקראת הגאולה 10
הימים המיוחדים שבחודש תמוז: יב-יג תמוז (גאולה), יז תמוז (צום)

פ' בלק

- ד. חזרת הנבואה לפני ביאת המשיח 19
"כעת יאמר ליעקב גו" - חזרת הנבואה לישראל

פ' בלק - י"ז תמוז

- ה. הדגשת הטוב והגאולה בבין המצרים בדורנו זה 21
דחיית הצום די"ז תמוז בשבת היא נתינת כח לביטולו והפיכתו ליום טוב, מעין הכנה לימות המשיח; הקשר לפ' השבוע; בפרט בדורנו, ובפרט בשנת "אראנו נפלאות"; הוספה בלימוד בעניני משיח וגאולה וביהמ"ק; הקשר לפרקי אבות - "שנו חכמים בלשון המשנה כו' זוכה לדברים הרבה"

הוספה / בשורת הגאולה

- ו. משיחות ש"פ בלק, י"ז (טו"ב) תמוז ה'תש"א 35
"כלו כל הקיצין" וגם כבר נשלמה עבודת התשובה, וכבר סיימו כל עניני העבודה בשלימות, גם "צחצוח הכפתורים"; בודאי ובודאי ללא כל ספק וספק ספיקא שכבר הגיע זמן הגאולה; שנה זו "תהא

לעילוי נשמת
מרת נעכא ב"ר גרשון ע"ה
נפטרה מוצש"ק פ' קרח, וא"ו תמוז ה'תשס"ט
ובעלה הרה"ח וכו' עוסק בצ"צ ר' אברהם יצחק
ב"ר ברוך שלמה ע"ה
נפטר ביום ב' אייר ה'תשנ"ב
גליק
ת. נ. צ. ב. ה.
*
נדפס ע"י משפחתם שיחיו

Reprinted with permission of:
"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,
a Project of:
Enlightenment For The Blind, Inc.
602 North Orange Drive.
Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095
Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>
e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

שנת נפלאות אראנו" היא ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו", ועד ל"שעה שמלך המשיח בא . . והוא משמיע להם לישראל ענוים הגיע זמן גאולתכם"; עומדים כבר על סף התחלת הגאולה, ותיכף ומיד המשכחה ושלימותה; עומדים כבר בכניסה לימות המשיח; מקדש העתיד בנוי ומשוכלל כבר עתה למעלה, ותיכף "יגלה ויבוא משמים"; לימוד הל' בית הבחירה מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שזהו לימוד הלכה למעשה בפועל ברגע שלאח"ז; לימוד התורה בעניני גאולה ומשיח; "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, "לחיות" בעניני משיח וגאולה; עבודה באופן המתאים לזמן מיוחד זה

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ת ר' **צמח הלוי** ע"ה גורעוויטש
בן הרה"ג הרה"ח וכו' ר' **יצחק הלוי** הי"ד
(המכונה "ר' איטשע דער מתמיד")
נפטר ביום ח"י תמוז ה'תשס"א
ת. נ. צ. ב. ה.
*
נדפס ע"י צאצאיו שיחיו

וסיימו כל עניני העבודה בשלימות, ככל פרטי הדברים האמורים לעיל] – כי, „היסח הדעת“ פירושו „למעלה מן הדעת“, היינו, שלאחרי שענין זה חודר בדעתו (ע"י המחשבה וההתבוננות כו'), ה"ז נעשה אצלו באופן שב(היסח ו)למעלה מן הדעת.

ובנוגע לפועל – למרות ה„שטורעם“ שבדבר בתקופה האחרונה בשנה זו, תהא שנת נפלאות אראנו, לאחרי ראיית הנפלאות המעידות שזוהי ה„שנה שמלך המשיח נגלה בו“, רואים שישינו קושי (עס קומט אָן שווער“) להחדיר ההכרה וההרגשה שעומדים על סף ימות המשיח ממש עד שיתחילו „לחיות“ בעניני משיח וגאולה. . והעצה לזה – ע"י לימוד התורה בעניני משיח וגאולה, כי, בכח התורה (חכמתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם) לשנות טבע האדם¹⁰, שגם כאשר מצד הרגש שלו נמצא עדיין ח"ו מחוץ לענין הגאולה (כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי), הרי ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה, ומתחיל לחיות בעניני הגאולה, מתוך ידיעה והכרה והרגשה ש„הנה זה בא“.

(משיחות ש"פ בלק, י"ז (טוב) תמוז תנש"א)

(9) תניא אגה"ק (קה, ב).

(10) ראה דרו"ל עה"פ לא-ל גומר עלי (ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ. והובא להלכה בש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סקפ"ט סק"ג (סקכ"ג)).

חוקת ב

שלימות טהרת פרה אדומה לע"ל

א. „זאת חוקת התורה גוי ויקחו אליך פרה אדומה גוי“, וארו"ל: בטעם הדיק „ויקחו אליך“ (למשה דוקא) „שכל הפרות בטלות ושלך קיימת“, וזה נוגע (לא רק לפרת משה, אלא) לכל הפרות האדומות שבכל הדורות, כי בכלם נתקדשו הנהנים שעשו את הפרה מאפר פרתו של משה, ולכן נקראו כל הפרות ע"ש משה דוקא.

ב. ויש לבאר זה בהקדים מה שאמרו רז"ל (בטעם שפרה אדומה היא נקבה, ולא ככל קרבנות ציבור שהם זכרים) – „אמר הקב"ה תבא פרה ותכפר על מעשה העגל“ (ובפרש"י על התורה¹⁰ מיסודו של ר' משה הדרשן, גם פרטי הרמזים במצות פרה אדומה על כפרת חטא העגל).

וביארנו המפרשים¹¹ השייכות בין כפרת חטא העגל להטהרה מטומאת מת (ענינה של פרה אדומה כפשוטה) – ע"פ דברי חז"ל¹² שלולא חטא העגל לא ה' כל ענין המיתה אצל בני, כי היתה „חירות ממלאך המות“ (כמו לפני חטא

והשייכות המיוחדת של פרה אדומה למשה רבינו מודגשת גם בנוגע לטעם מצוה זו, דאע"פ שאפילו שלמה המלך [ש„על כל אלה (כל חוקי התורה) עמדתיו“] אמר על מצוה זו „והיא רחוקה ממני“ – מ"מ, למשה רבינו נתגלה טעם פרה, כמחז"ל על תיבות

משיחת ש"פ 9 חוקת תשכ"ג. נדפס בלקו"ש חל"ג ע' 127 ואילך.
 (1) ריש פרשתנו (יט, ב).
 (2) תנחומא פרשתנו ח. במדב"ר פ"ט, ו.
 וראה רש"י יומא ד, רע"א. וראה הנסמן בהערה הבאה.
 (3) ראה פרה פ"ג מ"ה „ומאחת“ (ועד"ז הוא ל' הרמב"ם הל' פרה אדומה פ"ב ה"ו) ובמשנה אחרונה שם (ע"פ תוי"ט שם מ"ג). ולהעיר ג"כ מפ"י מהר"ז לבמדב"ר שם. ביאורי מהרא"י (לבעל תרוה"ד) ושפ"ח (לפרש"י פרשתנו שם). של"ה חלק תושב"כ פרשתנו (שנט, ב). וראה לקמן הערה 36.
 (4) של"ה, ביאורי מהרא"י ושפ"ח שבהערה הקודמת.
 (5) תנחומא שם ו (קרוב לסופו). במדב"ר שם, ג (בסופו).
 (6) קהלת ז, כג. תנחומא ובמדב"ר שם.
 (7) תנחומא שם, ח. במדב"ר שם, ו. וראה ידי משה שם.

וביארנו המפרשים¹¹ השייכות בין כפרת חטא העגל להטהרה מטומאת מת (ענינה של פרה אדומה כפשוטה) – ע"פ דברי חז"ל¹² שלולא חטא העגל לא ה' כל ענין המיתה אצל בני, כי היתה „חירות ממלאך המות“ (כמו לפני חטא

(8) בכלי יקר ריש פרשתנו מבאר השייכות למשה מצד הענין דכפרת חטא העגל, ע"ש (וראה לקמן סעיף ב). אבל עדיין צריך ביאור השייכות למשה מצד הענין דטהרה מטומאת מת (כפשוטה).
 (9) תנחומא שם ח (בסופו). במדב"ר שם, ח (בסופו). וראה גם תוד"ה מי – מו"ק (כה, רע"א).
 (10) בסוף פרשת פרה אדומה (יט, כב).
 (11) כלי יקר, אלשיך, ש"ך עה"ת, עץ הדעת טוב (להרח"ו) ועוד פרשתנו.
 (12) שמו"ר רפל"ב, חז"א לו, סע"ב, קלא, סע"ב, ועוד.

שעומדים כבר על סף התחלת ימות המשיח, על סף התחלת הגאולה, ותיכף ומיד המשכתה ושלימותה.

. . . כיון שעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מובן, שלימוד הלכות בית הבחירה בשנה זו צריך להיות באופן אחר לגמרי. . . ועוד ועיקר – שהלימוד הוא מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שאין זה „הלכתא למשיחא“, כי אם, הלכה למעשה בפועל ברגע שלאח“ז, כיון ש„מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל (כבר עתה למעלה, ותיכף) יגלה ויבוא משמים“⁵ ברגע כמימרא!

וע“ד המדובר בתקופה האחרונה⁶ בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד התורה בעניני גאולה ומשיח – לא (רק) בתור „סגולה“ למהר ולקרב ביאת המשיח והגאולה, אלא (גם ו) בעיקר כדי להתחיל „לחיות“ בעניני משיח וגאולה, „לחיות עם הזמן“ דימות המשיח, עי“ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחדור גם ברגש הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה, שעומדים על סף הגאולה, ומראים באצבע ש„הנה זה (המלך המשיח) בא“.

ויש להוסיף בביאור הצורך והמעלה דלימוד התורה בעניני משיח וגאולה ובנין ביהמ“ק השלישי ככניסה להתחלת ימות המשיח – ובהקדמה:

אף שאמרו חז“ל⁷ שמשח בא „בהיסח הדעת“, אין זה בסתירה ח“ו למחשבה והתבוננות באופן של „דעת“ (שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאד ויתקע מחשבתו בחווק⁸) בעניני משיח וגאולה ןולכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח, „הנה זה בא“, כיון שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה,

(5) פרש“י ותוס’ סוכה מא, סע“א. ועוד.

(6) לעיל ע’ 54. ועוד.

(7) סנהדרין צז, א.

(8) תניא ספ“ג.

עץ הדעת, שהרי בעת מ“ת פסקה זוהמתין¹³, אלא שע“י חטא העגל חזרה זוהמתין¹⁴, ונמצא שחטא העגל הי’ סיבה (לענין המיתה, ובמילא – גם) לטומאת מת; וזהו הקשר בין שני הענינים דכפרת חטא העגל וטהרה מטומאת מת – דהא בהא תליא, שע“י כפרת חטא העגל, מתבטל בדרך ממילא הענין דטומאת מת (ע“י שבטלה הסיבה לטומאת מת – מיתה בכלל).

ובזה יש לבאר (ע“ד הדרוש) דיוק לי הרמב“ם¹⁵, „ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשניי“, ראשונה עשה משה כו’ והעשירית יעשה המלך המשיח – דלכאורה אינו מובן; מה טעם הוצרך הרמב“ם לכתוב מספר¹⁶ הפרות שנעשו במשך כל הדורות?

כנ צע“ק: הרמב“ם לא הסתפק בהבאת מספר הפרות שהובא במשנה¹⁷, אלא מוסיף¹⁸, „והעשירית יעשה המלך המשיח“ – הרמב“ם הביא בספרו גם הלכתא למשיחא, שאז „חזורין כל המשפטים. . . כשהיו מקודם, מקריבין

ובזה יש לבאר (ע“ד הדרוש) דיוק לי הרמב“ם¹⁵, „ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשניי“, ראשונה עשה משה כו’ והעשירית יעשה המלך המשיח – דלכאורה אינו מובן; מה טעם הוצרך הרמב“ם לכתוב מספר¹⁶ הפרות שנעשו במשך כל הדורות?

כנ צע“ק: הרמב“ם לא הסתפק בהבאת מספר הפרות שהובא במשנה¹⁷, אלא מוסיף¹⁸, „והעשירית יעשה המלך המשיח“ – הרמב“ם הביא בספרו גם הלכתא למשיחא, שאז „חזורין כל המשפטים. . . כשהיו מקודם, מקריבין

(19) לי הרמב“ם הלי מלכים רפי“א. וצע“ק אם ואיך יקריבו קרבנות קודם עשית פרה העשירית וטהרת ג’ וז’.

(20) מה, ז’ ואילך. – וראה רמב“ם הלי מעה“ק ספ“ב.

(21) תשא לב, לד ובפרש“י שם. סנהדרין קב, סע“א. ועוד.

(22) ישעי“ כה, ה. משנה סוף מו“ק. חז“א קטו, סע“א. – וראה סה“מ תרכיח ע’ מ ואילך. סה“מ מלוקט ח“ב ע’ רעו ואילך.

(23) ראה אוה“ת לנ”ך (ס“ע תקבג ואילך) ד„מעשה פרה רומז על הגאולה דלעיל ולכן מטהרת טומאת מת שאזי ומחה ה’ . . . ובלע המות לנצח.“ ע“ש. וראה אוה“ת פרשתנו ס“ע תתט.

(24) ראה ראב“ע לשמות ג, טו. פרדס שער ב’.

(13) שבת קמו, רע“א.

(14) חז“א נב, ב. קכו, ב. וח“ב קצג, סע“ב. ועוד.

(15) הלי פרה אדומה ספ“ג. – ביאור הלכה זו ע“ד ההלכה ראה לקו“ש חכ“ח ע’ 131 (לעיל ע’ 98) ואילך.

(16) בפשטות י”ל – להודיע שצריך להביא מתשע פרות ולא משבע כדברי ר”מ.

(17) פרה פ”ג מ”ה.

(18) וצ”ע וחיפוש מקורו דהרמב“ם. ולהעיר מכו”כ ענינים שהעשירי הוא בימוה“מ (או ע”י משיח) – שירה העשירית, מנין העשירי דבניי, כיבוש ארץ עשר אומות, עשר נימין דכינור המקדש וכו’. וראה מדרש מעשה תורה אות יו”ד.

5

ע"פ כל הסימנים שבדברי חז"ל אודות דרא דעקבתא דמשיחא, דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ו(במילא) דור הראשון של הגאולה. . ובכל זה ניתוסף עוד יותר ע"י שלימות העבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (כתוצאה מהגאולה די"ב"ג תמוז) במשך יובל שנים, אשר, אם בהתחלת תקופה זו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בהכרזה "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", והעיד שכבר סיימו כל עניני העבודה, וצריכים רק "לצחצח הכפתורים", ויתירה מזה, שכבר סיימו גם "צחצוח הכפתורים", וצריכים רק לעמוד הכן ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו, הרי בסיומה של תקופה זו, בודאי ובודאי ללא כל ספק וספק ספיקא שכבר הגיע זמן הגאולה, ובלשון חז"ל "כלו כל הקיצין" וגם ענין התשובה (כהמשך המאמר "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") הי' כבר בשלימות.

. . . וחידוש נוסף בדורנו זה גופא – בשנה זו:

נוסף לכך שנמצאים בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה, הרי, שנה זו היא "תהא) שנת נפלאות אראנו" (כהר"ת דמנין השנה שנתפשט בתפוצות ישראל), השנה שבה יקויים היעוד "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"², וכבר ראו בפועל "נפלאות" המעידים שזוהי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו", ועד ל"שעה שמלך המשיח בא. . . והוא משמיע להם לישראל ענוים הגיע זמן גאולתכם" (כדברי הילקוט שמעוני³), ועד להכרזה ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"⁴, שכבר בא, היינו,

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) מיכה ז, טו.

(3) ישעי' רמז תצט.

(4) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

יסוד הטהרה של פרה אדומה אינו רק ביטול הטומאה בפועל, אלא ביטול סיבת הטומאה מעיקרא – ענין המיתה. ולכן צריכים בזה לכתו של משה²⁵ – כי מענינו המיוחדים של משה הוא ענין הנצחיות, כמבואר בחז"ל²⁶ שמעשי ידי משה הם נצחיים (וכמו שמצינו בנדו"ד, פרה אדומה גופא, שאפר פרה שלו הוא מתחלת הענין, וגם – קיים לעד), ועד"ז בנוגע למשה עצמו, אף שנאמר וימת שם משה²⁷ אמרו עלי²⁸, "לא מת משה. . . מה להלן עומד ומשמש אף כאן כו". ולכן הטהרה של כל פרה ופרה תלוי באפרו של פרת משה – כי כח הטהרה של פרה אדומה קשור עם ענין הנצחיות של משה רבינו²⁹.

ד. והנה, "התורה היא נצחית"³¹ בכל זמן ובכל מקום. שמוזה מובן, דאע"פ שעכשיו אין לנו אפר פרה, מ"מ, תוכן הענין דטהרת פרה אדומה, שכולל אפר פרתו של משה, ישנו בעבודה הרוחנית של כאו"א מישראל. הסברת הענין:

המשכת הנצחיות של משה היתה ע"י שהי' בתכלית הביטול להקב"ה ("עבד נאמן"³²), ענין המסירת נפש, שמוכן למסור כל מציאותו עבורו ית'. וי"ל שלכן מעשי ידי משה נצחיים המה – כי מסירת נפש היא למעלה משניוניים, שהרי כל ענין המסירת נפש הוא – התוקף לעשות רצונו ית' באופן ששום דבר שבעולם לא יוכל לשנותו.

ולכן הטהרה מטומאת מת היא בכח אפר פרתו של משה: טומאת מת מורה על הפירוד מקדושה, כי כאשר "דבקים בה' אלקיכם (הרי אתם) חיים כולכם היום"³³ (אין שייך מיתה, ובמילא לא

ולהעיר, שאע"פ שענין הטהרה מטומאת מת בשלימותו לא יושג עד לעת"ל כשיבולע המות לנצח (ועד אז הפרה מטהרת מן הטומאה, אבל אין בכחה לבטל סיבת הטומאה) – זהו רק בנוגע ליחיד, אבל בנוגע לציבור –

(25) וראה עין הדעת טוב פרשתנו, שענין התורה שניתנה ע"י משה בא "לכפר עון אדה"ר לבטל המיתה". ע"ש.

(26) ראה סוטה ט, סע"א. תנא דבא"ר פי"ה. צפע"ב עה"ת ר"פ תרומה. ועוד.

(27) ברכה לד, ה.

(28) סוטה יג, סע"ב. חז"א לו, סע"ב ואילך. וראה לקו"ש חכ"ו (ע' ו' ואילך) החידוש בזה לגבי המדובר במרו"ל (ברכות יח, סע"א ואילך) שצדיקים (בכלל) גם במיתתם קרויים חיים.

(29) וי"ל שזהו גם הטעם שהרמב"ם הוכיח רק משה ועזרא ולא העתיק מהמשנה (פרה שם) שמות עושי ו' הפרות לאחרי עזרא – כי כח הטהרה שבפרה אדומה יסודו מפרתו של משה, ככפנים (ועזרא שקול כמשה ומסר תורה לכל ישראל ונקרא הסופר וכו' – ראה סנהדרין כא, סע"ב. ועוד).

(30) הוריות ו, א. תמורה (טו, ב, טו, סע"א).

רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פ"ד סה"א (וצע"ק שינוי ל' הרמב"ם "ואין כל ישראל מתים", ובפרט ע"פ דעתו דשבט אינו כלה (עיין צפע"ב להל' קדוה"ח ספ"ה בפ"י דברי הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע קג – ע"פ ב"ב קטו, ריש ע"ב וברשב"ם שם)).

(31) ל' התניא – רפ"ו. שם קו"א סד"ה להבין פרטי ההלכות. וראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' שיב הערה 17 בשוה"ג.

(32) נוסח תפלת העמידה דשחרית דשבת.

(33) וראה בהעלותך יב, ז.

(33) ואתחנן ד, ד.

ובהמשך לזה באים כל פרטי הענינים שבפרשת פנחס – „פינחס זה אליהו“, שכבר „אתא אליהו מאתמול . לבית דין הגדול“¹⁰⁶ – מנין העשירי דכל בני בני, חלוקת הארץ [דכיון שכבר נשלמו כל מ"ב המסעות שבמדבר העמים במשך זמן הגלות, עד לירדן ירחו, נכנסים לארץ ישראל, מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה, ומעבר לירדן מערבה, ומחלקים את הארץ בגורל לכל בני, כמבואר בפרטיות בהמשך הפרשיות מטות ומסעי], והקרבת הקרבנות, הן הקרבנות דכל יום, הן הקרבנות דשבת, והן הקרבנות דימי המועדים (כולל גם ימים אלו שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים)

(107) בשלח טו, יז.

(108) לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

(109) ישעי' ל, כ.

(110) תהלים פד, ח.

(111) שם סט, לו.

(112) לאחרי (חלק זה דהשיחה ניגנו ניגון על פסוק זה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלא קומתו ורקד בשמחה רבה (המו"ל).

(113) שם קמ, יד.

(106) עירובין מג, ב.

טומאת מת); וכדי לבטל מכל וכל את ה„מיתה“ והפירוד מקדושה, שיהי תכלית הדביקות בה' אלקיכם – ה"ו ע"י שהאדם מעורר בעצמו את מסירת נפשו לה"³⁴.

וכמו שהנצחיות באפר פרתו של משה באה בשני ענינים – (א) שהוא עצמו קיים לעד³⁵, (ב) כל הפרות היו צריכות לאפר פרתו של משה³⁶ – עד"ו הוא בעבודה רוחנית, שבהתעוררות כח המסירת נפש יש שני ענינים: (א) ההתעוררות של עצם כח המסירת נפש, (ב) מה שכח המסירת נפש גותן כח ועוזו בכל עניני עבודת ה' שיהיו כדבעי, וכמבואר בתניא³⁷, „שקיום התורה

ובעבודת האדם מדי יום ביומו – הוא החילוק בין עבודת התפלה ושאר עניני עבודת ה' במשך כל היום כולו: בשעת התפלה צריך האדם לעורר את אהבתו לה' המסותרת בלבו, שענינה של אהבה זו (כמבואר בארוכה בספר התניא³⁸) – הרצון והחפץ לידבק בה' אחד עד כדי מסירת נפש [ואהבה זו נטועה בלב כאו"א מישראל, להיות נפשו „חלק אלקה ממעל ממש“³⁹, ש"ה' אחד" מאיר בהחלק באופן גלוי; אלא שהיא מסותרת בלבו, ועבודת האדם, לעורר אהבה זו ולהביאה לידי גילוי];

ואח"כ, במשך כל היום, שאז אין האדם עסוק בעבודת המסירת נפש (כשלעצמה), אלא „בקיום התורה ומצותי“, מ"מ גם אז צ"ל זכרון „ענין מסירת נפשו להי“, שעיי"ז „יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה“ – דביקות תמידית ונצחית בה', ואז – „חיים כולכם היום“.

(34) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1058 ואילך. ולהעיר מתניא פי"ט (כד, ב) בענין „החכמה תחי“. וראה בארוכה לקו"ש ח"י"ח ע' 233 ואילך.

(35) ולהעיר, שגם ההשתמשות באפרו של פרת משה נתארכה ריבוי שנים, שהרי עד ימי עזרא לא הוצרכו לפרה שני – קרוב לאלף שנה השתמשו בפרתו של משה (ואילו במשך השנים דבית שני – ת"כ שנה – עשו שמונה פרות!).

(36) ובפרט ע"פ מ"ש במפרשים שבכל הפרות היו צריכין לערב מאפר פרתו של משה (ראה ש"ך עה"ת ושפ"ח פרשתנו (יט, ב). עץ הדעת טוב שם. ועוד). – ובפני דוד (להחיד"א) פרשתנו, ש"כעת לא נתברר לי זה שמערבין בכל פרה מאפר פרה שעשה משה“.

(37) ספכ"ה.

(38) פי"ח-י"ט.

(39) תניא רפ"ב.

י"ב-י"ג תמוז

מקור הרע יסייע בגאולה העתידה

א. עה"פ (בפרשתנו)¹, "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו" איתא במדרש: "כי מראש צורים אראנו אלו האבות וכו' משל למלך שהי' מבקש לבנות מדינה כו' בא ליתן היסוד והיו המים עולים כו' עד כו' ומצא שם צור גדול כו' כך מתחילה כו' כיון שבאו האבות וזכו אמר הקב"ה על אלו אני מכונן העולם כו'".

תכלית הכוונה בבריאת העולם תושלם בביאת המשיח. וכשם שהתחלת הבריאה היתה בזכות האבות, כך גם תכלית הבריאה – ביאת המשיח – תבוא בזכות האבות. וכמו שהנביא אומר⁵, "כל הנקרא בשמי ולכבודי גו" והתרגום מפרש: "כל דא בדיל אבהתכון צדיקיא... עבדית להון ניסין" (כל זה הוא בזכות אבותיכם הצדיקים אשר שמי נקרא עליהם ולכבודי בראתי אותם; הבאתי עליהם גלויות). (אבל גם ניסים עשיתי להם). הפסוק "כל הנקרא בשמי" בא בהמשך לפסוקים הקודמים העוסקים באופן הגאולה העתידה: "ממזרח אביא

זו החידוש של הגאולה העתידה, שאפילו הצפון יסייע לגאולה. ועל חידוש זה של הגאולה העתידה, שלא רק שאף אחד לא יפריע, אלא אפילו הצפון יסייע, אומר הנביא "כל הנקרא גו", שכל זה הוא בזכות "אבהתכון צדיקיא", שגם לאבות היו ניסים בדוגמת הניסים של הגאולה העתידה, ועד – אומר לצפון תני.

ב. בין הניסים שהיו ל"אבהתכון צדיקיא", מובן, שהנסים שהיו עם הצדיקים שבדור האחרון לפני משיח, שהם הקדמה והכנה לניסים של הגאולה העתידה, הם עוד יותר בדומה לניסים

(6) ירמ' א, יד.

הברייתות שנישנו חוץ לבית מדרשו של רבינו הקדוש (הכוללים כל עניני התורה שנתחדשו ע"י תלמיד ותיק במשך כל הדורות), ומקדימים שכולם נישנו ע"י החכמים ("כל בניך לימודי הו"ו"¹⁰¹), "בלשון המשנה", להורות שמעלתם שוה למעלת המשניות.

ובכללות יותר – נכללים ב"ברייתות" כל עניני התורה שנתגלו בזמן הזה, שהם בבחינת "חוץ" ("ברייתא") לגבי "תורה חדשה (ש)מאתי תצא"¹⁰², פנימיות התורה, "סוד טעמי" ומסתר צפונותי"¹⁰³, שתגלה בימות המשיח, ועד שאמרו חז"ל¹⁰⁴, "התורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח". ואעפ"כ, גם התורה שאדם למד בעוה"ז שהיא בבחינת "חוץ" (חיצוניות), "ברייתא", נשנית "בלשון המשנה", כמו פנימיות התורה שתגלה בימות המשיח, כיון שהתורה כולה היא "תורה אחת".

וענין זה מודגש גם בתוכן מאמרו של רבי מאיר, "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה":

הפירוש ד"דברים הרבה" (גם בפשטות – אינו הריבוי דברים שמונה לאח"ז, אלא ענין בפ"ע) – הבלי גבול שבתורה ("הרבה" לאמיתתו, שאין ריבוי גדול יותר ממנו), שיתגלה ב"תורה חדשה (ש)מאתי תצא", "מאתי"

דייקא, מהותו ועצמותו ית', בלי גבול האמיתי.

וזהו "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה" – שע"י עסק התורה לשמה בעוה"ז זוכים להבלי גבול שב"תורה חדשה מאתי תצא".

ומזה מובן גם בנוגע לעבודת האדם – שגם מי שמרגיש את עצמו בבחינת "ברייתא", "חוץ", שהוא בריחוק עדיין ומחוץ למעמד ומצב דימות המשיח שאז יהי עיקר ושלימות הגילוי דפנימיות התורה, הרי, ע"י לימוד התורה, זוכה לדברים הרבה", שמתעלה מהחוץ ונכנס לפנים, היינו, שנעשה חדר בתורה (כולל – בעניני הגאולה) ומוכן להתגלות ד"תורה חדשה מאתי תצא".

יג. ויה"ר והוא העיקר – שלא יצטרכו לדבר ולעורר ע"ד המחשבה וההתבוננות בעניני משיח וגאולה, והלימוד בתורה בעניני משיח וגאולה ובנין ביהמ"ק השלישי, כיון שתיכף ומיד ממש רואים בעיני בשר ש"הנה זה (המלך המשיח) בא", הנה הגאולה האמיתית והשלימה, והנה ביהמ"ק השלישי.

ובפשטות – שביום הש"ק טו"ב תמוז פרשת בלק (לפני התחלת הקריאה בפרשת פינחס בזמן המנחה) שנת אראנו נפלאות מתקיימת הנבואה שבפרשת השבוע שכבר קראנו: "ותנשא מלכותו", שלימות מלכות בית דוד עי"ז ד"דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל", "משיח האחרון שגואל את ישראל [באחרונה]", גאולה נצחית שאין אחרי גלות¹⁰⁵.

(101) ישעי' נד, יג.

(102) ישעי' נא, ד. ויקר' פי"ג, ג.

(103) פרש"י שה"ש א, ב.

(104) קה"ר פי"א, ח.

(105) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

לשנות טבע האדם⁹⁶, שגם כאשר מצד הרגש שלו נמצא עדיין ח"ו מחוץ לענין הגאולה (כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי), הרי ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה⁹⁷, ומתחיל לחיות בעניני הגאולה, מתוך ידיעה והכרה והרגשה ש"הנה זה בא".

יא. ויש לקשר זה עם הלימוד דפרקי אבות שבשבת זה, פרק ששי – "שנו חכמים בלשון המשנה, ברוך שבחר בהם ובמשנתם. רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו'" – דלכאורה צריך להבין:

(א) הפיסקא "שנו חכמים בלשון המשנה" היא (בפשטות) הקדמה לכל הפרק – "כלומר, ברייתא היא ובלשון המשנה היא שנוי אבל אינה משנה, ומה שנו חכמים, ר"מ אומר וכו', ולפי שעד עכשיו כל הפרקים משנה הוצרך להודיע שמכאן ואילך ברייתא היא⁹⁸."

אבל, כיון שפיסקא זו לא באה בפ"ע, אלא ביחד (במשנה אחת⁹⁹) עם דברי ר"מ במעלת העוסק בתורה לשמה, מסתבר לומר שיש קשר ושייכות ביניהם.

96 ראה דרו"ל עה"פ לא"ל גומר עלי (ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ. והובא להלכה בש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סקפ"ט סקי"ג (סקכ"ג)).

97 נוסף על השייכות דלימוד התורה (כל עניני התורה) לגאולה, כמארז"ל "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (אבות פ"ו מ"ב – שלומדים בשבת זה).

98 פ"י הרע"ב על המשנה.

99 ולהעיר שחלוקת המשניות היא בתכלית הדיוק, ועד שנוגעת להלכה בפועל – ראה לקו"ש ח"ז ע' 366. וש"נ.

שיהיו בגאולה העתידה. כלומר, שהנסיסים של גאולת י"ב וי"ג תמוז היו באופן של "אומר לצפון תני".

וכפי שסופר קודם, שכאשר נגזר על הרבי להשלה לשלוש שנות גלות בקאסטראמא, הוא הציב תנאי שאם הנסיעה תפגע בשמירת שבת הוא לא יסע, ובעקבות זאת הרשו לו להשאר במאסר עד יום ראשון. והרי זה היפך ההנהגה דבית האסורים: בדיוק כשם שכאשר רוצים להחזיק מישהו בבית האסורים, הוא אינו יכול לצאת משם, כך גם כאשר אין רוצים להחזיק אותו, הוא אינו יכול לקיים את ה"חוץ מצא" ולהשאר במאסר. אך הרבי הצליח שגם ענין זה הי' כפי שרצה.

איתו דבר הי' גם בנוגע לעזיבתו של הרבי את המדינה: לא רק שיציאתו משם היתה באופן של "אל תכלאי", שלא הפריעו לו בכך, אלא הי' זה עד לאופן של "תני" – הם התאמצו שהרבי יסע.

וכידוע, שהרבי אמר שהוא לא יסע עד שיניחו לו לקחת את כל ספריו וכתביו. כאשר הגיעו המבקרים לבדוק את הספרים והכתבים ורצו לעכב ספרים מסויימים וכתבים יקרי המציאות, אמר הרבי, שבאם יעשו זאת הוא לא יסע. הם התקשרו מלנינגראד, שם שהה הרבי, לפקידים הגבוהים בעיר הבירה מוסקבה, ואמרו שראבין שניאורסאהן – כוונתם היתה לרבי – מאיים שבאם לא יתנו לו את כל ספריו וכתביו, גם הוא עצמו לא יסע. וענו על כך ממוסקבה, שיש לתת לו לקחת הכל וציוו על הצנזור להטביע על כל אחד

ג. הנסיסים לצדיקים ובפרט בדור האחרון הם הקדמה והכנה (כנ"ל) והוראה ופסק דין כיצד יהי' אופן הגאולה העתידה ע"י משיח:

לא רק ש"אל תכלאי", הגאולה לא תעמוד להצבעה ולא יהי' צורך ברשיון מאף אחד, וכמו שנאמר בהפטרות פרשתנו (פרשת בלק) "לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם".

– זה שהקב"ה יאמר "לצפון תני ולתימן אל תכלאי", זוהי "שיחה" בינם לקב"ה, אבל לשארית יעקב לא יהי' כל עסק בזה, "לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם" – ועל דרך זה שהקב"ה "אומר לצפון תני", שהצפון עצמו יסייע לגאולה.

ולמרות שגם אז לא יחדל העולם להתקיים, ישאר עולם עם הרבה אומות, כנאמר בהפטרה: "בקרוב עמים רבים", ויהיו "בהמות יער", שלא יוכלו לסבול את גאולת ישראל, אעפ"כ, לא רק ש"לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם", אלא "צפון תני", שהצפון עצמו יהי' חייב לסייע לגאולה, ויקויים הנאמר, "ובני ישראל יוצאים ביד רמה – בריש גלי", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

י"ב-י"ג תמוז ב

גילוי הפנימיות דחודש תמוז לקראת הגאולה

א. כידוע, לכל חודש יש את ענינו ותוכנו המיוחד; ומובן (ובפרט - שהרי הכל בהשגחה פרטית), שחודש שיש בו יום מיוחד (או - ימים מיוחדים) הנה תוכנו של חודש זה קשור עם תוכנו של היום (או - הימים).

[לדוגמא: בחודש אדר פועלים ימי הפורים³, שכל החודש נהפך לזמן שמחה - ,החודש אשר נהפך להם גוי"⁴ - עד להלכה למעשה, שכל החודש כשר לקריאת מגילה⁵, וגם - ,משנכנס אדר מרבין בשמחה"⁶; עד"ז חודש ניסן נקרא חודש הגאולה; מצד זה שבחמשה עשר בו היתה הגאולה ממצרים].

בנוגע לחודש תמוז מצינו שיש בו שני ענינים הפכיים:

- 1) משיחות ש"פ שלח ופ"ש חוקת תשל"ז. נדפס בלקו"ש ח"ז ע' 308 ואילך. תרגום מאידית.
- 2) ראה תרגום שני לאסתר ג, ז. וכל חודש יש לו מזל מיוחד (ר"ה יא, ב ובפרש"י שם. וצע"ק בשבת קנז, א שלא הובא מזל חודש). ובכל חודש מאיר צירוף מיוחד דשם הוי' (הובאו במשנת חסידים במקומם). ועוד.
- 3) וכן מוכח בתרגום שני שם.
- 4) ולהעיר ממגילה יג, ב: נפל פור בחודש אדר . . . ובשבעה באדר נולד. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 345 ואילך.
- 5) מג"א ט, כב.
- 6) ירושלמי ריש מגילה. וברמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ז: והכי נהוג.
- 7) תענית כט, סע"א (ואילך). מג"א או"ח סתרפ"ו סק"ה.
- 8) שמו"ר פט"ו, יא. ועד שאמרז"ל: בניסן נגאלו בניסן עתידין להגאל (דעת ר"י ר"ה יא, רע"א. ובשמו"ר שם סתם כוותי").

היום המיוחד בחודש זה, המוזכר בתורה שבכתב (בנביאים⁸), הוא „צום הרביעי" - הצום דשבעה עשר בתמוז

(8 זכר"י ת, יט.

9) כ"ה בירושלמי תענית פ"ד ה"ה. ספרי ואתחנן עה"פ שמע ישראל. תוספתא סוטה ספ"ו. רמב"ם בפיה"מ לר"ה פ"א מ"ג. הל' תעניות פ"ה ה"ד. טאו"ח סתקמ"ט (אבל ראה ב"י שם ד"ה ור' עקיבא). רד"ק ומהר"י קרא זכר"י שם. ולדעת כמה כ"ה הגירסא גם בבבלי ר"ה יח, ב (הובא בחי' הר"ן וריטב"א שם. דק"ס שם).

אבל גירסת רוב הספרים בבבלי שם (וראה ראב"ע זכר"י שם, יח), „זה ט' בתמוז שבו הובקעה העיר" - והבבלי לשיטתי אויל ד, בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז" (תענית כח, סע"ב. וכ"ה בטוש"ע או"ח ס"ס ס"ב), והקרא דזכר"י איירי לאחרי חורבן בית ראשון. אבל ראה הערה הבאה.

והירושלמי לשיטתי (תענית שם) ד, קילקול חשבונות יש כאן" וגם בראשונה הובקעה ב"ז בו. וכן צ"ל בספרי ותוספתא שם (שהרי הוזכר שם* „שבו הובקעה העיר").

והרמב"ם שכתב (הל' תעניות שם ה"ב) ד, הובקעה ירושלים בחורבן שני" ומ"מ מפרש הכתוב דזכר"י על י"ז תמוז כנ"ל - כי לשיטתו נקבע הצום גם בראשון ל"ז תמוז, מפני שבאותו היום** (נשתברו הלוחות ובלט התמיד (ראה צפע"ג לרמב"ם שם)***.

(* ורק זה (דלא כבירושלמי שם).

** ואין מתענין גם בט' תמוז - מפני שלא רצו הצבור לקבל (ראה צפע"ג שם, שמפרש כן דברי הירושלמי תענית שם). או דבטל התמיד חמיר מבקיעת העיר.

*** ועפ"ז י"ל דאין להוכיח ממ"ש „הובקעה . . . בחורבן שני" שיטתו בחורבן ראשון (ראה הערה הבאה) - כי אין מזה נפק"מ מכיון שבלא"ה נקבע הצום (גם אז) ל"ז תמוז, ומכיון דלא ברירא ל"י נקט רק חורבן שני.

„לחיות עם הזמן" דימות המשיח, עי"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחדור גם ברגש הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה, שעומדים על סף הגאולה, ומראים באצבע ש, הנה זה (המלך המשיח) בא".

י. ויש להוסיף בביאור הצורך והמעלה דלימוד התורה בעניני משיח וגאולה ובנין ביהמ"ק השלישי ככניסה להתחלת ימות המשיח - ובהקדמה:

אף שאמרו חז"ל⁹³ שמשיח בא „בהיסח הדעת", אין זה בסתירה ח"ו למחשבה והתבוננות באופן של „דעת" („שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאד ויתקע מחשבתו בחוזק"⁹⁴) בעניני משיח וגאולה [ולכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח, „הנה זה בא", כיון שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה, וסיימו כל עניני העבודה בשלימות, ככל פרטי הדברים האמורים לעיל (ס"ז-ח)] - כי, „היסח הדעת" פירושו „למעלה מן הדעת"⁹⁵, היינו, שלאחרי שענין זה חודר בדעתו (ע"י המחשבה וההתבוננות כו'), ה"ז נעשה אצלו באופן שב(היסח ו)למעלה מן הדעת.

ובנוגע לפועל - למרות „השטורעם" שבדבר בתקופה האחרונה בשנה זו, תהא שנת נפלאות אראנו,

לאחרי ראיית הנפלאות המעידות שוהי ה, שנה שמלך המשיח נגלה בו", רואים שישנו קושי („עס קומט אָן שווער") להתדיר ההכרה וההרגשה שעומדים על סף ימות המשיח ממש עד שיתחילו „לחיות" בעניני משיח וגאולה.

ומהטעמים לזה (נוסף על הגלות הפנימי כו') - כיון שחסר עדיין בהענין ד, אראנו נפלאות" כהלשון והסדר שבכתוב („כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"):

הדיוק ד, אראנו נפלאות" הוא בשתיים: (א) „אראנו", דקאי על הקב"ה, היינו, שהקב"ה מראה בעצמו, ולא ע"י נביא וכיו"ב, (ב) ההתחלה היא באופן ד, אראנו", היינו, שהתרחשות ה„נפלאות" היא באופן שמלכתחילה מראה אותם הקב"ה (ולא באופן שתחילה מתרחשים „נפלאות", ואח"כ מראים אותם).

משא"כ כשהסדר הוא באופן ד, נפלאות אראנו" (כסימנה של השנה, תשנ"א, תהא שנת נפלאות אראנו), שמתרחשים מאורעות שהם בגדר של „נפלאות", ואח"כ צריכים להתחיל להסביר ולבאר ולעורר ע"ד ראיית הנפלאות, להתבונן ולראות בהם סימני הגאולה, ועוד ועיקר, שעדיין לא הי' ה, אראנו" ע"י הקב"ה בעצמו (שהקב"ה בעצמו מראה לכאור"א מישראל הנפלאות והגאולה, שאו אין צורך בהסברים וביאורים להתדיר ההכרה וההרגשה ש, הנה זה בא") - קשה לפעול שיחדור בהכרה והרגש דהאדם.

והעצה לזה - ע"י לימוד התורה בעניני משיח וגאולה, כי, בכח התורה (חכמתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם)

(93) סנהדרין צז, א.

(94) תניא ספ"ג.

(95) תניא אגה"ק (קה, ב).

הגולה, ואח"כ אני הולך ואומר להם, א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה היא בנין ביתי בטל. גדול קרייתתה בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית".

[וצריך עיון בנוגע להתחלת הלימוד בעניני בית הבחירה בי"ז בתמוז שחל בשבת – האם השבת דוחה את כללות הזמן דבין המצרים, והתחלת בין המצרים בקביעות כזו היא ביום ראשון, או שהשבת דוחה רק את הצום, והענינים הבלתי-רצויים דבין המצרים].⁸⁷

וע"פ האמור לעיל שבשנה זו במיוחד (נוסף על ההדגשה המיוחדת שבכללות דורנו זה) מודגש רק ה"טוב" ד"ז תמוז וד"בין המצרים", כיון שעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מובן, שלימוד הלכות בית הבחירה בשנה זו צריך להיות באופן אחר לגמרי:

לכל לראש – שהלימוד הוא לא מצד התגברות רגש האבילות וההשתדלות לתקן החסרון דחורבן ביהמ"ק, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף

88 חגי ב, ט. וראה ח"א כה, א.
89 ויש לומר, שענין זה מרומז גם בלשון המדרש „וכי בשביל שבני נתונים בגולה היא בנין ביתי בטל. . . אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית” – בנין חדש שלא הי' קודם (לא רק החזרת המשכון).
90 פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.
91 לעיל ע' 501. ועוד.
92 ועצ"ע אם ההוספה המיוחדת דלימוד הלכות בית הבחירה הקשורה עם ימי בין המצרים (גם כשהלימוד הוא באופן האמור) מתחילה בי"ז תמוז כשחל בשבת, כיון שסו"ס קשור לימוד זה עם ימי בין המצרים דוקא, או שהוא ע"ד אמירת שירו של יום.

שביום זה „הובקעה העיר”¹⁰; וזהו ענין

10 וראה טו"א לר"ה שם „דאפילו לגמ' דידן בא' נמי הובקעה בי"ז כו"י” (אלא ששם כתב ש„מפני קלקול החשבונות לא הי' מתענין בו (בי"ז) אלא בט"ו). והא דאמרו בתענית שם דבראשונה הובקעה העיר בט' תמוז – „איכא למימר כמו שהפסוק לא רצה לשנות ממה שהיו סבורים הכי נמי התנא” (גבורות ארי תענית שם, עיי"ש ובטו"א שם).
[וימתק יותר ע"פ מה שמפרש בחדא"ג מהרש"א תענית שם, דקלקול החשבונות פירושו (לא טעות בחשבון, כ"א) ש„לפי קלקול החשבונות של האויבים שמונין לחמה לא הי' רק בט' תמוז”, אבל „בודאי” בי"ז בתמוז בחודש הלבנה נבקעה העיר גם בראשונה” (ומעולם התענו בי"ז לחודש הלבנה)].

וכן מוכח שיטת רש"י בפירושו לנ"ך, שהרי הביא (ירמ"א, יב) „כ"א יום. . . שבין י"ז בתמוז שבו הובקעה העיר לתשעה באב שבו נשרף הבית” – ועה"פ (שם לט, ב. שם נב, ו"ז דבט' נבקעה העיר, לא העיר כלום!
ועצ"ל שס"ל, (דהמשך) הכתוב (שם לט, ג) „ויבואו גו' וישבו בשער התוך” מוכיח** דבט' תמוז נכבשה רק חומה החיצונה (והבקעה העיר” היינו התחלת הבקיעה. ודוחק קצת) וחומה הפנימית (דהביהמ"ק) נכבשה רק אח"כ (בי"ז תמוז),

וכפרש"י שם „שנתקיימה כאן נבואה כו' ובאו גו' פתח שערי ירושלים וגו'”. ומש"פ לאח"ז

* ע"פ המבואר בפנים לתוך בין הבבלי וירוש' – מתורג' מ"ש במג"א (סתקמ"ט סק"ב) דבעל נפש יתענה גם בט', מיהו בירוש' איתא שבראשונה הי' ג"כ בי"ז כו"י – שבפשוטות כוונתו (כמ"ש במחז"ש שם) דלפ"ז גם בעל נפש אי"צ להחמיר, ומשמע שכ"ה מסקנתו – והרי בבלי וירוש' הלכה כבבלי?

** עפ"ז מתורג' מה שבתענית שם (משא"כ בירושלמי ושו"ע שם) הובא הכתוב דקאפיטל נב – ולא דקאפיטל לט שקדמו – כי בקאפיטל לט מוכרח הזמן רק בנוגע להתחלתו „ויבואו” – דקאי (לפרש"י) על נבואה העליונה „שערי ירושלים”.

כללי בחודש זה, וכמובן מכך שהצום מתייחס לכל החודש¹² – צום הרביעי”

בשער התוך „שער העזרה שער נקנור וכו'” [דלא כברד"ק ומצ"ד שם, שקאי על שער העיר, וברד"ק שם דוישבו בשער התוך הוא „אחר שהבקעה העיר” (וקאי על השרים)] – עכצ"ל, דכוונתו שלאחר קיום נבואה הנ"ל נתקיים גם ההמשך שלה (ולכן הוסיף „וגו'”) – „ועל כל חומותי” (כולל חומות ביהמ"ק שבתוכה. ועפ"ז יתורג' בירמ"י, א, טו) שם דלכאורה אינו מזכיר העיקר – ביהמ"ק וחומה שלו).

[ובקאפיטל נב שם (ועד"ז במ"ב כה, ג"ד) אפשר לפרש, דמש"נ „בתשעה לחודש” קאי רק על „ויחזק הרעב גו'” שבפסוק זה, ולא על מש"נ בפסוק שלאח"ז. ותבקע העיר גו'***].
וראה לקמן הערה 41. ואכ"מ.

11 ראה תרגום שני שם.
12 ובפרט לפמ"ש (ריטב"א ר"ה שם. תענית שם. תשב"ץ ח"ב סרע"א) דלכתחילה נקבע הצום לחודש זה (הרביעי) סתם ולא ליום מסויים (עיי"ש).

*** ועד"ז יש לתרג' במ"ש רש"י (ירמ"א א שם) „תשעה באב שבו נשרף הבית” – אף שמפורש לפנ"ז (מ"ב כה, ח"ט) „בשבעה לחודש. . . וישרף את בית ה'” – כי „בשבעה לחודש” קאי רק על הנאמר בפסוק ח', ולא על „וישרוף גו'” שבפסוק שלאח"ז, שהי' אח"כ (וראה תענית כט, א: בשבעה נכנסו כו').

ומ"ש בירמ"י (נב, יב) „בעשור לחודש” [והתירוג בתענית שם (הובא ברד"ק (ורלב"ג) מ"ב שם. מהר"י קרא ירמ"י שם) דבט' סמוך לחשיכה הציתו כו' ונשרף (רובו) בעשור – לא נזכר ברש"י. אבל ראה רש"י איכה א, ב] – כי שם קאי גם על „ואת בית המלך. . . בית הגדול” (שם, יג), ששריפת כהנ"ל נגמרה בעשור לחודש.

[והסתירה בין הכתוב דמ"ב שם דנבחראדן בא ב' לחודש וירמ"י שם שבא בעשור לחודש – שאין רש"י מתרצה – כי מפורש בפשט"מ: במ"ב שם נאמר שבא לירושלים, וברמ"י שם – שבא גו' עמד לפני מלך בבל” (משא"כ להרד"ק ירמ"י שם שהוכרח לטרס הכתוב)].

(הצום של „רביעי לחדשים“¹³); ולפ"ז, התוכן של חודש תמוז קשור עם היפך השמחה – פורעניות, ובפרט שמשבעה עשר בתמוז ואילך מתחילים בין המצרים, ימי אבילות.

לאידך גיסא, בדורנו זה נתגלה עוד יום מיוחד בחודש זה ובתוכן הפכי – חג הגאולה די"ב-י"ג תמוז (בו כ"ק מו"ח אדמו"ר השתחרר לגמרי מהמאסר והגלות), שזוהי לא היתה גאולה פרטית, לו לבדו, אלא כפי שהוא כותב במכתבו הידוע¹⁴: „לא אותי בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כי אם גם כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה כו", שזה כולל את כל הסוגים בבני". כלומר, זהו חג הגאולה לכל בני ישראל.

וע"פ כהנ"ל מובן, שענין הגאולה הוא תוכן עיקרי וכללי בחודש תמוז כולו.

[ואין להקשות: כיצד יתכן שבמשך כל הדורות עד דורנו זה לא ידעו שהתוכן של תמוז הוא (גם) גאולה, ואדרבה – הי' ידוע (ממה שכתוב בתושב"כ) רק ענין הפורעניות שבו?

– כי, כפי שמצינו בתורה בכלל, שבאופן קבוע מתגלים ומתוספים ענינים חדשים בתורה וביחד עם זה „הכל ניתן למשה מסיני“¹⁵,

והביאור בזה – לכל ענין יש את

(13) ר"ה שם. ספרי ותוספתא שם.

(14) נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו ואילך. סה"מ תש"ח ע' 263 ואילך. וזה עתה (תשל"ח) עוה"פ בקונטרס בפ"ע.

(15) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1088. ח"ו ע' 207.

ועוד.

הזמן שלו בו הוא צריך להתגלות¹⁶ (ומזמן זה ואילך צריך לקיים אותו – וע"ד ימי הפורים¹⁷ וכיו"ב);

ועד"ז בענינו: דוקא עתה, בדרא דעקבתא דמשיחא – (בסמיכות ממש לביאת גואל אחרון – מלכא משיחא) – זהו הזמן שהי' צריך להתגלות ענין הגאולה (שבתמוז).

ב. כשם שישנם שני קצוות של ימים מיוחדים בחודש תמוז, עד"ז מצינו זאת גם בשמו"ז¹⁷ של החודש גופא – „תמוז“:

א) „תמוז“ הוא שם של ע"ז – כמ"ש בתושב"כ (יחזקאל¹⁸), „הנשים יושבות מבכות את התמוז“ (דמות א' שמחממים אותו וכיו"ז¹⁹) – שזהו הקצה הכי תחתון.

ב) לאידך גיסא, מבואר בחסידות בארוכה, שתוקף החום דתקופת תמוז [שזוהי משמעות תיבת „תמוז“ – „לשון היסק“²⁰] הוא בפנימיותו ענין הכי נעלה. כיון שהשמש הגשמית נשתלשלה – כמו כל עניני העולם שנשתלשלו מענינם הפנימי, כפי שהוא בשרשו הרוחני – מ„שמש הוי"ו“²¹ („שמש ומגן הי' אלקים“²²)

[שלקן²¹ זהו גם משל ודוגמא להעדר

(16) ראה בארוכה לקו"ש ח"ו שם.

(17) להעיר משבועות לט, א. וראה צפע"ב

למג"א ט, כו.

(17*) דשמו אשר יקראו לו כו' הוא כלי לחיות כו' (שער היחוד והאמונה פ"א).

(18) ח, יד.

(19) פרש"י שם. מפרשי נ"ך שם. מו"נ ח"ג פכ"ט (ועיי"ש ששייך להזמן החודש תמוז).

(20) לשון רש"י שם.

(21) ראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 155, וש"נ.

(22) תהלים פד, יב.

התשובה (כהמשך המאמר „ואין הדבר תלוי אלא בתשובה“) הי' כבר בשלימות, כולל גם השלימות ד„משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא“⁷⁹, מצד ניצוץ משיח שבכאו"א מישראל⁸⁰

– הרי כיון שנמצאים בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה, נרגש ומודגש ביותר וביותר ה„טוב“ די"ז תמוז וד„בין המצרים“, שעיי"ז באים להעילוי והשלימות דגאולה האמיתית והשלימה⁸¹.

ח. וחיודש נוסף בדורנו זה גופא – בשנה זו:

נוסף לכך שנמצאים בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה, הרי, שנה זו היא „(תהא) שנת נפלאות אראנו“ (כהר"ת דמנין השנה שנתפשת בתפוצות ישראל), השנה שבה יקויים היעוד „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות“, וכבר ראו בפועל „נפלאות“ המעידים שזוהי ה„שנה שמלך המשיח נגלה בו“, ועד ל„שעה שמלך המשיח בא“. והוא משמיע להם לישראל ענוים הגיע זמן גאולתם“ (כדברי הילקוט

(79) ראה חז"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(80) שהרי הפסוק „דרך כוכב מיעקב“ (שבפרשתנו (כד, יז)) שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ד), קאי גם על כאו"א מישראל, שנקרא בשם „כוכב“ (ירושלמי מע"ש ספ"ד), והתיווך בזה – ע"פ הידוע (מאור עינים פינתס כה, יב) שבכאו"א מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח.

(81) ויש לומר, שענין זה מודגש במיוחד בשנים האחרונות שבטלה „גזירת המלכות“ שהיתה במדינה היא בנוגע להפצת היהדות והמעיינות חוצה, ע"ד ובדוגמת דברי הגמרא „אין גזירת המלכות... רצו אין מתענין“, כנ"ל בפנים.

(82) ישעי' רמז תצט.

(83) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(84) ראה לקו"ש ח"ח ע' 420. ועוד.

(85) תנחומא צו יד.

(86) יחזקאל מג, יו"ד.

והולך הרגש ההכנה לגאולה, ה"טוב" שבי"ז תמוז ובג' השבועות. ובלשון הגמרא בביאור הטעם ש"קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה", בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, יש גזרת המלכות צום, אין גזירת המלכות ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין, היינו, שכאשר נחלש תוקף הגלות, "אין גזרת המלכות", נחלש תוקף ה"צום" (כ"א, רצו אין מתענין), ומתקרבים יותר לזמן ש"יהיו לששון ולשמחה".

וענין זה מודגש במיוחד בהחידוש שבדרנו זה⁷³: במשך כל הדורות שלפנ"ז (מאז המאורעות הבלתי־רצויים די"ז תמוז שמהם נשתלשלו גם המאורעות דתשעה באב) ה' חודש תמוז קשור עם ענינים דהיפך השמחה, חורבן וגלות, ואילו בדורנו זה נתגלה בחודש תמוז ענין של (שמחה ו)גאולה – גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ביי"ג תמוז (שעלייתם ושלמותם באופן ד"ויכולו"⁷⁴ נעשית ביום השבת י"ז תמוז), וכדברי בעל השמחה והגאולה במכתבו הידוע⁷⁵ ש"לא אותי בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה", גאולה דכל בני, הקשורה גם עם הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו

ובכל זה ניתוסף עוד יותר ע"י שלימות העבודה והפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (כתוצאה מהגאולה די"ב י"ג תמוז) במשך יובל שנים, אשר, אם בהתחלת תקופה זו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בהכרזה, "לא לתשובה לאתרו לגאולה", והעיד שכבר סיימו כל עניני העבודה, וצריכים רק "לצחצח הכפתורים", ויתירה מזה, שכבר סיימו גם "צחצוח הכפתורים", וצריכים רק לעמוד הכן ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו, הרי בסיומה של תקופה זו, בודאי ובודאי ללא כל ספק וספק ספיקא שכבר הגיע זמן הגאולה, ובלשון חז"ל⁷⁶ "כלו כל הקיצין" וגם ענין

76 פרש"י מגילה יז, ב.

77 אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

78 סנהדרין צז, ב.

השינוי למעלה (אני ה' לא שניתתי²³), ועל ביטול העולמות²⁴ – ההיפך הגמור מע"ז],

זריחת השמש בימי הקיץ בפנימיותה היא הזריחה דשמש הוי"ה²⁵, ותוקף החום דתקופת תמוז קשור עם תוקף הגילוי דשם הוי"ה²⁶; כלומר, שבתקופת תמוז מאיר שם הוי' (שלמעלה מהטבע) בתוקף יותר מאשר בשאר השנה.

[בזה יובן בפשטות מה שבנ"י קוראים לחודש בתיבה שהיא שם של ע"ז – הרי ישנו האיסור, ושם אלקים אחרים לא תזכירו גוי"²⁷?

אמנם, כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה²⁸ ו"תמוז" היא "כתובה בתורה" כנ"ל – אבל הרי זהו רק "מותר להזכיר" ולא חיוב –

23 מלאכי ג, ו.

24 תניא פל"ג. שער היחוד והאמונה פ"ג.

25 סדי"ה ביום השמיני עצרת תרל"ב. לקו"ש

ח"א ע' 4.

26 המשך תער"ב פרק קפ.

27 משפטים כג, יג. מכילתא (ופרש"י) שם.

סנהדרין סג, ב.

28 סנהדרין שם. ובראים סי' עה (ביראים

השלם – סי' רמה. ובשינוי לשון) "כיון שהתורה

הזכירה ודאי נתבטלה".*

אבל להעיר מדעת זקנים בעה"ת בשלח יד, ב.

וצ"ל שמחלק בין הזכרת גרידא, להזכרה לצורך

שנותן בו ממשות (שאו אסור גם אם הוזכרה

בתורה) – כמשנ"ת בלקו"ש ח"ב ע' 667 ואילך.

ובפרט שבנדו"ד הוא לא רק הזכרה כ"א קביעת

שם חודש**.

(* ושם: אינו אסור להזכיר אלא שם הניתן

לאילול לשם אלקות כו' אבל שם הדיוטות כו'

שלא ניתן השם לשם אלקות ואינו נשמע אלקות

ואדנות מותר.

***) וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 167

ואילך.]

ולמרות, שישנם כאלה שמשתמשים באותה התיבה כשם של ע"ז – הרי, ע"ד מאמר חז"ל³⁰ (בנוגע לענין דומה) "יאבד עולמו מפני השוטים (בתמי")": האם מאחר ש"שוטים" עשו מ"תמוז" שם ע"ז, זה צריך לבטל את האפשרות לשבח את הקב"ה בענין הנעלה של חודש תמוז (ש"שמש הוי"ה מאירה אז בתוקף!)?].

וגם במקרה זה רואים את החידוש (ע"ד הנ"ל סוף סעיף א'): מה שכתוב בתושב"כ והי' ידוע במשך כל הדורות, הוא הקצה הכי תחתון של "תמוז" – שזהו שם ע"ז; ודוקא פנימיות התורה – כפי שהתגלתה בדורות האחרונים בתורת החסידות – מגלה ומפרסמת לכל, את הקצה הכי עליון בתמוז, תוקף "החום" ד"שמש הוי"ה".

ג. לכאורה ה' אפשר להסביר מה שבאותו חודש ישנם שני הפכים [צום (בגלל גלות וחורבן) וחג (ע"ש הגאולה)], שהיא הנותנת:

תכלית הצום³¹ היא (לא הצער והצום

29) ובפרט ע"פ הידוע דשם כל דבר הוא

חיותו (ופנימיותו) – והרי הפנימיות דתמוז הוא

התוקף דשמש הוי', כדלקמן סעיף ו'.

30) משנה וברייתא ע"ז נד, ב.

31) ראה תרגום שני שם שסיבת הצום מסובב

שלה הוא ג"כ ד"לא חוי למיקם עקתא". – וצע"ק

ממחול דמגלגלין חובה ליום חייב (תענית

כט, א).

73) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 308 ואילך.

74) בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א.

אוה"ת עה"פ.

75) אגרות יקודש שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

שבוה מודגש שהגאולה ע"י מלך המשיח היא לא רק בגלל ההכרח להוציא את בני מכל הגליות, שנתוספו לאחרי היציאה ממצרים, אלא גם ובעיקר בתור הוספה ושלימות נעלית יותר מהיציאה ממצרים עד לאופן של "נפלאות" (גם אילו לא היו הגליות שלאח"ז).

וע"ד מ"ש (בהמשך הפרשיות דבין המצרים), "אלה מסעי (לשון רבים) בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים"⁷⁰ - שהיציאה מארץ מצרים היא לא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות, אלא גם כל פרטי המסעות במדבר העמים, עד לירדן ירחו, שרומז על הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקו, "דמורח (ירחו) ודאין"⁷¹, הם חלק מיציאת מצרים בתכלית השלימות⁷² - שבוה מודגש מעלת ושלימות הגאולה כשלעצמה (גם לולי הצורך בתיקון החורבן והגלות).

זו ובכנה"ל נוסף עילוי מיוחד (גם לגבי שאר השנים שבהם חל י"ז תמוז בשבת פרשת בלק) בדורנו זה:

ובהקדמה - שכשם שנתבאר לעיל שבשנים שבהם חל י"ז תמוז ביום השבת מודגש בעיקר ה"טוב" שבי"ז תמוז ובג' השבועות, שלא נרגש החורבן והגלות אלא ההכנה לגאולה, מצד הדגשת ענין הגאולה ביום השבת, כן הוא גם בכללות הדורות, שכלל השולכים ומתקברים יותר לגאולה האמיתית והשלימה, פוחת והולך הרגש החורבן והגלות שבימים אלה, ומוסיף

מודגש בעיקר הגאולה מן הגלות, ואילו בפרשת בלעם מודגש מעלת ושלימות הגאולה כשלעצמה⁶², מלכות דוד (משיח הראשון), ושלימותה במלכות משיח האחרון שעומד מבניו (גם ללא גלות), שהרי בנבואת בלעם לא נזכר ע"ד מעמד ומצב של גלות, אלא אדרבה, מעמד ומצב של חירות ועד לשלטון על כל העמים - "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב"⁶³, "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף גו"⁶⁴, "וירם מאגג מלכו ותנשא מלכותו"⁶⁵, ועד ל"אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבת מישראל וגו'", "שנבא בשני המשיחים" - שהולך ומוסיף במעלתם ושבתם של ישראל בעילוי אחר עילוי.

ועפ"ז יש לבאר ולהמתיק הטעם להדגשת היציאה ממצרים ("א-ל מוציאם ממצרים"⁶⁶, "א-ל מוציא ממצרים"⁶⁷) בפרשת ש"נבא בשני המשיחים" - ע"ד מ"ש⁶⁸, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁶⁹ -

62) ועפ"ז יש לבאר הטעם שהרמב"ם מקדים הפסוק "ושב ה' אלקיך את שבותך גו" שבפרשת נצבים להפסוק שבפרשת בלעם שלפניו - להדגיש סדר הגאולה מן הקל אל הכבד: לכל לראש - גאולה מן הגלות, ולאח"ז - מעלת ושלימות הגאולה כשלעצמה.

63) כג, ט.

64) שם, כד.

65) כד, ז.

66) כג, כב.

67) כד, ח.

68) מיכה ז, טו.

69) ראה בעה"ט פרשתנו כד, ח: "אמר זה ב'פ לומר כשם שהוציאם ממצרים כן יוציאם לע"ל".

70) ר"פ מסעי.

71) סנהדרין צג, ב.

72) ראה לקו"ת ר"פ מסעי. ובכ"מ.

גופא, שח"ו ישראל המצב של צום, אלא) שהצום יתהפך "לששון ולשמחה ולמועדים (טובים)"⁸ - וזה מובן במכל שכן מסיבת הצום, גלות, שתכליתה היא לא הגלות גופא, ח"ו, אלא היציאה מהגלות והכניסה לגאולה;

וכדי להזכיר ליהודי אודות ענין זה - מעוררים ומביאים אותו לפעול כל התלוי בו כדי לשים קץ לגלות (ע"י ביטול סיבת הגלות - "מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו"³²) -

לכן קבע הקב"ה בחודש תמוז (זמן של פורעניות) יום של גאולה. וע"ד שגם בחודש אב ישנו היו"ט דחמשה עשר באב³³ (ושבת נחמו) המזכיר אודות הנחמה³⁴ שתבוא על האבלות דתשעה באב (ועל הגבורות ודינים של חודש אב ככלל).

אבל הסבר זה אינו מספיק - כי:

א) זה ה' מתאים באם היום שתוכנו גאולה ה' מגיע לאחר היום והזמן שמדגיש את הגלות (ע"ד חודש אב, שחמשה עשר בו (ושבת נחמו) בא לאחר תשעה באב);

אבל מאחר שי"ב-י"ג תמוז הם לפני שבעה עשר בתמוז³⁵ (ובין המצרים), מזה משמע, שענין הגאולה שבתמוז הוא (לא בחי' הגאולה הבאה (לאח"ז) כתוצאה ותכלית מהגלות, אלא בדיוק להיפך) גאולה שהיא כהקדמה לגלות.

32) נוסח התפלה - מוסף דיו"ט.

33) משנה סוף תענית.

34) ראה (בנוגע לט"ו באב) רשימות הצי"צ לאיכה (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' א'צו). ד"ה נחמו עת"ר. ועוד.

35) והתחלת הגאולה - כבר היתה בג' תמוז, כדלקמן בפנים.

ב) כאשר שני ענינים אלה - גלות וגאולה - באים ביחד במשך זמן אחד (בחודש אחד), הרי מובן, שבעיקר צריך להיות נרגש הענין שהוא עיקר התכלית והמכוון - הגאולה;

אפילו אם נאמר שצריך להיות נרגש ענין הגלות, כיון שע"ז מתוסף בעניני הגאולה - דוקא בגלל ש"לקתה ככפליים" מגיעה לאחר מכן הנחמה ככפליים³⁶ - אבל זהו טפל לגאולה, זוהי סיבה לעילוי של הגאולה (שיהי' אח"כ).

[וי"ל שלכן מנהג ישראל להוסיף³⁷ לשם של חודש אב - כפי שהוא מובא בתרגום³⁸ ובמשנה³⁸ - את התיבה "מנחם" - מנחם אב - להדגיש מיד בשמו שעיקר ענינו של החודש הוא (לא גבורות ודינים, אלא) הניחום על הענינים של אבי³⁹].

ובמילא צריך ביאור: אם נאמר שבתמוז ישנו גם (העיקר -) התוכן של גאולה - כיצד יתכן, שבמשך כ"כ הרבה דורות ידעו רק אודות הטפל (הצום), והעיקר שבו לא ה' ידוע?

ד. מכל זה מובן, שתוכן חודש תמוז הוא אכן ענין ה"צום" שבו, אלא

36) ראה יל"ש ישע"י רמז תמה. וראה אוה"ת לנ"ך שם. ד"ה נחמו שם רפ"ח.

37) ועד ש"א שבכתובות וכו' כותבים מנחם במקום אב (גט פשוט סק"ו סק"ה) וראה אנציקלופדיא תלמודית מע' אב הדעות בזה. וש"נ.

38) תרגום שני למג"א שם. תיב"ע שלה יג, כה.

38*) תענית פ"ה, מ"ה"ו. ועוד.

39) וגם שם, "אב" עצמו מורה על הרחמים - יל"ש שם עה"פ (נא, יב) אנכי אנכי. וראה ד"ה נחמו שם פ"י. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1080 ואילך.

בשבת) – י"ל שעיקר ההדגשה היא על ה"טוב" די"ז תמוז וד"בין המצרים"⁵⁷, שה"מיצר" הוא הכנה והקדמה (ובמילא ה"ה גם בכלל) לה"מרחב" האמיתי והשלם דגאולה האמיתית והשלמה, שלכן, התחלתם וסיומם ביום השבת שענינו גאולה.

ובסגון אחר קצת: בשבתות שבאמצע ג' השבועות (ברוב השנים) מודגש בעיקר שלילת הענין הבלתי רצוי ד"בין המצרים" – תיקון החורבן והגלות; ואילו בשבתות שבהתחלת וסיום ג' השבועות (כבקביעות שנה זו) מודגש בעיקר הענין הטוב ד"בין המצרים" – שלא נרגש החורבן והגלות, אלא ההכנה לגאולה.

ו. ויש לומר, שמעלת יום השבת שחל בו שבעה עשר בתמוז לגבי השבתות דבין המצרים שלאח"ו, מודגשת גם (ובאופן נעלה יותר) בפרשת בלק;

ובהקדמה – שהפרשיות שקורין בג' השבתות דבין המצרים (ש"המועדים של כל השנה . . . או תעניות וט' באב ככולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן"⁵⁸) הם מטות מסעי ודברים, ובשנים שמטות מסעי מחוברין, קורין גם פינחס בבין המצרים, משא"כ פרשת בלק שלעולם אינה בכלל "בין המצרים", כי גם כשקורין פרשת בלק בשבת שחל בו י"ז תמוז, נדחה התחלת "בין המצרים" ("צום הרביעי") ליום

ראשון שלאחרי השבת ששייך לפרשת פינחס.

ומזה מובן שיש חילוק בין אופן הגאולה שבפרשת פינחס ("פינחס זה אליהו") לאופן הגאולה שבפרשת בלק ("בפרשת בלעם . . . נבא בשני המשיחים") – שהגאולה שבפרשת פינחס, כיון ששייכת לבין המצרים, נרגש ומודגש בה בעיקר התיקון דהחורבן והגלות, משא"כ הגאולה שבפרשת בלק, כיון שהיחס שלה לבין המצרים הוא באופן שאינה שייכת כ"א למעלה מבין המצרים, נרגש ומודגש בה בעיקר (לא התיקון דהחורבן והגלות, אלא) מעלת ושלמות הגאולה כשלעצמה, גאולה בטהרתה (גם אם לפנ"ז אין מצב של חורבן וגלות?)⁵⁹

וענין זה מודגש גם באופן שהתורה העידה על ביאת המשיח בפרשת בלעם: כשהרמב"ם מבאר ש"התורה העידה עליו", מקדים תחילה "שנאמר" ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהי' נדחת בקצה השמים וגו' והביאך ה'", ואח"כ מוסיף "אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים".

ומהחילוקים שביניהם⁶⁰ – שבפסוק "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך וגו'"

⁵⁹ והחידוש בזה – שגם במצב של חורבן וגלות נרגשת גאולה בטהרתה, כמו לולי החורבן והגלות.

⁶⁰ נציבים ל, ג.

⁶¹ נוסף על החילוק העיקרי שבפסוק "ושב ה' אלקיך גו'" מדובר אודות כללות ענין הגאולה, וע"י הקב"ה (מבלי להזכיר ע"ד המלך המשיח). משא"כ בפרשת בלעם שנתבאר פרטי עניני הגאולה ע"י שני המשיחים (וראה גם לקו"ש ח"י"ח ע' 272. ועוד).

שבוה גופא ישנם שני אופנים, כיצד להבין את ענין הצום:

א) כפי שהוא בחיצוניות – שאז הוא נראה כענין של פורענות.

ב) פנימיות הצום – הצום כפי שהוא יהי' לעת"ל, שאז יהי' ונגלה כבוד הוי"ו³⁹ – יום של ששון ושמחה ומועד טוב. כלומר, ההכרה, שא"ז רק פורעניות בשביל הגאולה, אלא שהצום גופא בפנימיותו הוא ענין של "ששון ושמחה"; כיון⁴⁰ שגם הפורעניות גופא לבני ישראל⁴¹, שלכן זהו "כמשל מלך

^{39*} ישעי' מ, ה.

⁴⁰ בכל הבא לקמן – ראה בארוכה אה"ת מסעי ס"ע א'שפד ואילך. וראה גם תורת חיים בראשית מ, סע"ג ואילך. רשימות הצ"צ לאיכה שם (ע' א'מה). ועוד. וראה לקו"ש ח"ב ע' 360 ואילך.

ולעיר ג"כ מרשימות הצ"צ לאיכה שמפרש כו"כ פסוקי איכה למעלותא, עיי"ש בארוכה. ⁴¹ ונתגלה גם בעת החורבן גופא, וכמחז"ל (מדרש תהלים מזמור עט. איכ"ר פ"ד, יד) דשפך הקב"ה חמתו על עצים ועל אבנים כו'. וראה לקו"ש ח"ב שם.

ואולי י"ל, שלפי שיטת הירושלמי שנבקעה העיר בי"ז תמוז (כנ"ל הערה 9) – מה שנאמר בכתוב "בתשעה לחודש" (וכקושיית מפרשי הירושלמי שם. וראה חת"ס לירוש' שם. יפה עינים לר"ה ית, ב) הוא מפני שהגזירה היתה על ט' תמוז, אלא שהקב"ה האריך אף (מפני תוקף חסדו) עד י"ז תמוז שלא תבקע העיר אולי יחזרו בתשובה. וע"ד שע"כ גבריאל הגחלים (ויק"ר פכ"ד, ח. מדרש משלי א, כד. ועוד). וראה יומא עז, א. ואכ"מ.

וע"פ משנת"ל (הערה 10) דעת רש"י, דבט' תמוז נכבשה חומה החיצונה ומ"מ לא כבשו חומה הפנימית ונכנסו לעיר עד י"ז תמוז – נמצא, שעכ"כ הוי"ו באמצע החומות ח' יום אולי יחזרו בתשובה!

גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו" כמו"כ "רחץ ה' את צואת בנות ציון"⁴²;

[וי"ל שזה מרומז גם בסדר הקביעות (א"ת ב"ש וכו'), שזה הרי מובא מגדולי ופוסקי ישראל⁴³, שתשעה באב (ועד"ז) שבעה עשר בתמוז – שהוא התחלת החורבן דתשעה באב) חל תמיד באותו יום בשבוע שבו חל יום ראשון דפסח – היינו, שזהו רמז ששניהם בפנימיות הם ענין אחד, ביטוי לחסדו ית']⁴⁴,

ואדרבה: בדין מלובשת פנימיות האהבה, היא מתגלה יותר בענין של היפך (בגבורות כו'); על דרך אב המעניש את בנו כיון שהוא עשה דבר שאסור לו לעשות – שאז הרי תקיפותו של האב היא תוצאה מתוקף האהבה שלו (שלכן הנהגתו הבלתי רצויה של הבן נוגעת לו כ"כ עד שהוא עושה פעולה היפך טבעו), פנימיות האהבה באה לידי ביטוי בתנועה הפכית של תקיפות.

בזה מבארת תורת ההסידות, את זה שלעתיד לבא תשעה באב יהי' יו"ט (ואדרבה – יו"ט עוד יותר גדול מהימים טובים האחרים)⁴⁴

– דלכאורה: אמנם לאחר שיבנה ביהמ"ק השלישי כבר לא יהי' מקום לאבלות בתשעה באב על ביהמ"ק שחרב, אבל מדוע שזה עוד יהי' יו"ט – "הלא אין כאן אלא היציאה מן היגון

⁴² ישעי' ד, ד. אגה"ק סכ"ב.

⁴³ טושו"ע או"ח סת"כ ס"ג.

⁴⁴ שהרי מלובש בו פנימיות האהבה, וראה פסיקתא רבתי פ"י על נהרות בכל כסופו: אין שמחה בא אלא בתשעה באב כו'.

ויהי' א"כ כאילו לא נחרב שלא יהי' ט"ב יום מר"45? והביאור -

כיון שהתוכן הפנימי של תשעה באב עתה הוא פנימיות האהבה שלמעלה; אלא שכל זמן שעדיין מושלת בגלוי בחי' הגבורה וה"רוגז" שלמעלה (בזמן הגלות) ופנימיות האהבה היא בהעלם, יש ליום תשעה באב את התוכן של צום (עם כל הדינים של צום);

אבל, "לאחר שעשה הדין וכלה ה"רוגז"46 - שזה יהי' לעת"ל - ישאר רק - ובגלוי פנימיות האהבה שישנה בשייכות ליום זה, ובדרך ממילא הוא יהפך ליום של ששון ושמחה כו'.

ה. וי"ל שזהו הטעם שבמשך כל הדורות הכירו (באופן גלוי) רק את ענין הצום שבתמוז - כי, כנ"ל, תוקף ופנימיות האהבה (והגאולה) של תמוז היא בהתלבשות - דוקא בעינים של גבורות;

אלא שבדרא דעקבתא דמשיחא, כאשר מתחילה כבר ה"טעימה" ו"התנוצצות" הגאולה העתידה47, הגיע הזמן "לטעום" גם מענין זה - שאפשר לחוש כיצד פנימיות הצום (ובין המצרים בכלל)48 הוא ענין הכי נעלה;

(45) ל' אוה"ת מסעי שם ע' א'שפה בתחילתו.

(46) ל' אוה"ת שם ע' א'שפו.

(47) ראה לקו"ש ח"א ע' 59, ועוד.

(48) עדמשנת' (לקו"ש שם ע' 283 ואילך)

שע"י פנימיות התורה מאיר גם עתה הפנימיות שבסורים כו', "כצאת השמש בגבורות" (ומשו"ו דוקא פנימיות התורה מפרש עניני התוכחה - כברכות (בלקו"ת בחוקותי מה, א ואילך. אוה"ת תבא ע' תתצב ואילך). וראה לעיל הערה 40). ועיי"ש שזהו ענין נעלה יותר מג' האופנים המבוארים בתניא (פכ"ו. אגה"ק ס"א. אגה"ק

לכן עשה הקב"ה - כהכנה והקדמה לבין המצרים - את הנס די"ב-י"ג תמוז,

ובפרט שבגאולה באים לידי ביטוי שני הקצוות הנ"ל (בנוגע לגלות בכלל) - כפי שבתחילה מוכרח להיות ענין של גבורות (כיון ש"יתרון האור" הוא "מן החושך"49 דוקא), אבל "לאחר שעשה הדין" רואים כיצד החושך והגבורה בפנימיותם היו (בשביל, ויתירה מזו - בהם גופא ישנו) תוקף החסד ויתרון האור;

מצד אחד עבר הרבי את היסורים והעינוים דהמאסר באופן הכי קשה, עד שהי' עליו פס"ד דהיפך החיים ר"ל;

אבל לאידך גיסא, ראו בגאולת י"ב תמוז (לא רק את השחרור של הרבי, אלא) כיצד כל מהלך הדברים של המאסר בפנימיותו הי' - לא ח"ו ענין של "הגבלה", אלא להיפך - תוקף החסד50, סלילת הדרך להרחבת העבודה דהרבצת התורה כו' באופן אחר ונעלה לגמרי, עד שהגיעה בכל קצוי תבל,

[ובלשון רז"ל51 (שהרבי (מהורש"ב) נ"ע52 השתמש בנוגע למאסרו של

סכ"ב) כי ע"י פנימיות התורה רואים גם עתה מלכתחילה הפנימיות שבזה.

(49) לשון הכתוב - קהלת ב, יג. וראה ספר הערכים-חב"ד ע' אור - ביחס לחשך סעיף ה' (ע' תקפא"ב), ושו"נ. וראה שם סעיף ט' (ע' תקצו ואילך) ושו"נ.

(50) ומטעם זה י"ל שגם הימים שבין ט"ו סיון (יום בו נאסר כ"ק מו"ח אדמו"ר) וי"ב תמוז ימי סגולה הם, כמשנת' כמ"פ (לקו"ש ח"ד ע' 1321. ועוד).

(51) ראה מנחות נג, סע"ב. שמו"ר ר"פ תצוה.

(52) ס' השיחות תורת שלום ע' 26 (ושם: והגם שקשה לאמר אבל האמת הוא כן).

לי"ג שבטים47 (גם לשבט לוי, "שער לוי אחד"48).

וקרבנות המועדים, פסח שבועות וסוכות49 (לאחרי ההקדמה דפרשת קרבן תמיד50 דכל יום, ודיום השבת שקרבנו כפול51) - שבזה מרומזת הפיכת הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים, שמעלתם תהי' גדולה יותר מכל המועדים שבזמן הזה, שהרי המועדים שבזמן הזה יבטלו לעתיד לבוא52 "כשרגא בטיהרא"53 לגבי מעלת הגילויים דימות המשיח, ועאכו"כ לגבי מעלת הימים טובים שיתחדשו בימות המשיח.

[ויש לומר, שהצומות שיהפכו למועדים טובים יהיו נעלים יותר גם מימי הפורים שלא יבטלו לעתיד לבוא52, כמ"ש, "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"54 - שהרי החידוש שבהם הוא שלא יבטלו, היינו, שגם ביחס למעלת הגילויים דימות המשיח שלמעלה מימי הפורים תהי' ניכרת מעלת ימי הפורים,

(47) ב"ב קכב, א.

(48) יחקאל מה, לא. ב"ב שם.

(49) ומרומז גם בפרשת בלק - "שלש רגלים", "אומה החוגגת שלש רגלים בשנה" (כב, כח ובפרש"י).

(50) וזוהו מודגש גם תיקון המאורע הבלתי רצוי ש"בטל התמיד" ב"ז תמוז (תענית כו, סע"א ואילך במשנה).

(51) וזוהו מודגש הקשר והשייכות לגאולה - כמארו"ל (יל"ש ר"פ לך לך) "חמש אותיות נכפלו וכולן לשון גאולה", היינו, ש"כפל" קשור עם "גאולה" (ראה ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ועוד).

(52) מדרש משלי פ"ט, ב. ועוד.

(53) ראה תו"א מג"א צ, ד. קי"ט, ב. ובכ"מ.

(54) אסתר ט, כח. רמב"ם הל' מגילה בסופו.

ובענין זה יש חילוק בין השבתות שבאמצע ג' השבועות להשבת שבתחלת (וסיום) ג' השבועות:

ברוב השנים שהשבתות הם רק באמצע ג' השבועות ד"בין המצרים" - מודגש יותר (בתחילה ובסוף) הענין הבלתי-רצוי ד"בין המצרים", החורבן והגלות, ובהמשך לזה (ולאח"כ56) מודגש הצורך בתיקון, והתיקון בפועל, ע"י השבתות שענינם גאולה.

משא"כ בשנים ששבעה עשר בתמוז (התחלת ג' השבועות) חל בשבת (וכן תשעה באב, סיום ג' השבועות, חל

(55) אוה"ת נ"ך ח"ב ע' איצו.

(56) והפירוש ד"מקדים רפואה" כאן הוא (לא

באופן ש"לא אשים עליך" מלכתחילה, אלא

באופן שמקדים האפשרות והנתינת-כח לרפא החולי.

שלהיותה „סעודתא דוד מלכא משיחא“³⁴, מודגשת בה ביותר השייכות לימות המשיח, שיבטלו הצומות ויהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

ד. ויש לקשר ענין זה (הנתינת כח דיום השבת לדחיית וביטול „צום הרביעי“ והפיכתו ליום טוב ויום ששון ושמחה בימות המשיח) עם פרשת השבוע, פרשת בלק:

מנין בני ישראל מן עשרים שנה ומעלה גוי⁴¹ – שקשור ורומז גם למנין העשירי דכל בני „כדאיתא במדרש⁴² בעשרה מקומות נימנו ישראל . . . ואחד לעתיד לבוא, שנאמר⁴³ עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה“ (ע”י משיחא⁴⁴, או ע”י הקב”ה בעצמו⁴⁵).

חלוקת הארץ, „לאלה תחלק הארץ בנחלה גוי לרב תרבה נחלתו גוי אך בגורל יחלק את הארץ גוי“⁴⁶ – שכיון שנתפרש רק אופן חלוקת הארץ, ולא פרטי החלוקה ל”ב שבטים (כבפרשת מטות ומסעי שלאח”ז), י”ל דזה כולל גם השלימות דחלוקת הארץ בימות המשיח, ארץ עשר אומות, שתתחלק

מהענינים המיוחדים שבפרשת בלק (ובפרט בחלק הפרשה השייך במיוחד ליום השבת) שבה נתפרש בתורה ע”ד ביאת המשיח – כפס”ד הרמב”ם³⁵ „המלך המשיח . . . התורה העידה עליו . . . בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל [באחרונה]. ושם הוא אומר³⁶ אראנו ולא עתה זה דוד, אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח. דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבט מישראל זה מלך המשיח. ומחץ פאתי מואב זה דוד . . . וקרקר כל בני שת זה המלך המשיח . . . והי’ אדום ירשה זה דוד . . . והי’ ירשה וגוי זה המלך המשיח“.

ויש לומר, שבוזה שהתורה העידה על משיח „בפרשת בלעם“, שבה מודגש ש„לא אבה ה’ אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה’ אלקיך לך את הקללה לברכה“³⁷, מרומזת הפיכת הגלות

(34) סידור הארזי”ל במקומו. ועוד.

(35) הלי מלכים רפ”א.

(36) פרשתנו כד, יז-יח.

(37) תצא כג, ו.

מסויימים, חידוש גדול יותר מאשר י”ב תמוז (שהי’ רק גאולה מגלות)³⁶.

ו. בזה גם יתבאר בתוספת הענין דשני הקצוות שבשם „תמוז“:

במשך הדורות, בהם נרגש תוכנו של תמוז רק כפי שהוא בחיצוניות (הצום ופורעניות שבו), ידעו בפרסום על תמוז רק כשם ע”ז – כלומר, שזהו זמן של העלם והסתר על אלקות, עד תכלית ההעלם והסתר (שם ע”ז):

אבל כאשר נעשה קרוב יותר לזמן הגאולה, הנה פנימיות התורה – שמגלה את הפנימיות שבכל דבר – גילתה ופירסמה את הפנימיות של „תמוז“³⁷, שדוקא בחושך זה ישנו (הכח על) „יתרון האור“ – תוקף החום ד„שמש הוי“.

ולאחר שהענין התגלה בתורה – הוא ירד אח”כ לעולם, בנס די”ב תמוז, שבו ראו בעיני בשר את תוקף הגילוי ד„שמש הוי“ שלמעלה מהטבע, ששבר את ההעלם וחושך הנמוך ביותר, את המנגד העמוק והגרוע ביותר על תומ”צ, עד שהם גופא הסכימו לשחרור הרבי – בידעם, שזה גופא יעודד את העוסקים בהרבצת התורה כו’ במדינה ההיא; כלומר, שאותם אלו שאסרו את הרבי בגלל עבודתו בהרבצת התורה כו’, הם גופא „הסכימו“ לתוספת בעבודה זו גופא במדינה ההיא:

ז. אחת מההוראות הפשוטות ביותר שיש ללמוד מענין הנ”ל:

כאשר מתקרבים ימי בין המצרים

אדמו”ר הזקן) – הזית הזה כשכותשין אותו (דוקא) הוא מוציא שמנו – הכתישה היא שלב בסדר של „מוציא שמנו“³⁸.

ויתירה מזו: הגאולה די”ב תמוז היפכה גם את ימי המאסר (והגלות) גופא (שלפני י”ב תמוז) ליום ששון ושמחה – ולא רק כהכנה והתחלה לעילוי שלאח”ז דגאולת י”ב תמוז, אלא הוא גופא הוא יום של גאולה (ע”ד שהצום גופא מתהפך לששון ולשמחה):

ג’ תמוז, בו הרבי השתחרר ממאסרו ונשלח לשלוש שנות גלות, הי’ נראה אז (באותה שנה) כעוד שלב במאסר – שילוח לגלות, שבפרטים מסוימים זה קשה כמו מיתה (כפי שמסביר החינוך³⁹),

עד, שאז לא ידעו האם זו הקלה כו’, או עוד דרך להפטר מהלחץ מחוץ לארץ לשחרר את הרבי, ולאחר מכן שוב לחפש עלילה כו’ ר”ל;

הגאולה די”ב תמוז גילתה, שבאמת יום ג’ תמוז הי’ (לא התחלת הגלות, אלא) השלב הראשון בגאולה⁴⁰ – זהו יום ישועה והצלה; ויתירה מזו: הישועה והצלה (חסדים) של יום זה (בו הרבי השתחרר מהמאסר), הי’, בפרטים

(53) וראה לקו”ש ח”ג ע’ 242 – די”ל שימי המאסר (כ”ט יום ומקצת יום למ”ד) היו „יום לשנה“ לשנות (מוציא שמנו –) נשיאותו, עיי”ש. (54) מצוה תי.

(55) ולהעיר שג’ תמוז חל לעולם ביום בשבוע שחל א’ דפסח (התחלת גאולת מצרים). וי”ל, דזה שג’ תמוז חל ביום בשבוע שחל י”ז תמוז, הוא לתורות שגאולה זו מגלה הפנימיות של הצום (ע”ד הנ”ל בפנים סעיף ד’ – לענין פסח ותשעה באב).

(56) ראה גם לקו”ש ח”ד ע’ 1315. ועוד.

(57) ראה לעיל הערה 48.

ויהודי מתחיל להתבונן כמה גדול החושך דומן הגלות בכלל ודהזמן דעקבתא דמשיחא בפרט, הרי הוא יכול, ר"ל, ליפול למצב של יאוש, בלא לדעת כיצד הוא יכול להתגבר על כל הקשיים.

הוא יודע אמנם שע"י (ומהיגיעה והיסורים בומן הגלות יבוא א"ח עילוי בומן הגאולה; אבל הרי עתה הוא נמצא בכזו גלות מרה וחשוכה - כיצד הוא יכול עתה להתגבר על כל הקשיים?

ועל זה היא ההוראה, המלמדת ומעודדת, שאדרבה: דוקא בדור זה, דרא דעקבתא דמשיחא, יש לנו את הגילוי דפנימיות התורה שגילתה ופירסמה את התוכן הפנימי של ימים אלו - שבהם ישנו תוקף האהבה של הקב"ה לישראל; וכהקדמה לימים אלו יש את חג הגאולה ד"ב-י"ג תמוז, המורה כיצד יכולים בזמן הגלות הזה גופא⁵⁸ להביא עילוי פנימי זה בגילוי (באופן שמתבטל ההצלם והסתר גם בחיצוניות);

וזה מעודד ומחזק את היהודי לעסוק בלהט בימים אלו בתוכן הפנימי של הגלות, ועל אחת כו"כ שהוא לא יושפע ממצב הגלות המר והירוד -

(58) ובוה יש עילוי גם על היפוך הצומות לעתיד (לאחרי שיתבטל הגלות).

סעודה גשמית, כידוע²⁸ ששלמות השכר דימות המשיח (כשיבטלו הצומות ויהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים) אינו בגן עדן, ש"אין בו לא אכילה ולא שתי"י²⁹ (מעין ודוגמת יום התענית), אלא בעולם התחי' (שנקרא ככ"מ, "עולם הבא"³⁰), לנשמות בגופים דוקא, ועד שהנשמה תהי' ניוזנית מן הגוף³¹.

ובפרט שבהמשך לסעודות יום השבת ישנה גם סעודת מלוה מלכה במוצאי שבת, שכיון שקשורה עם כבוד השבת (ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד כמו בכניסתו³²) יש להקפיד בזה גם במוצאי שבת י"ז תמוז, ואולי י"ל עוד יותר מבכל מוצאי שבת³³ -

(28) רמב"ן בשער הגמול בסופו. וראה לקו"ת צו טו, ג. דרושי ש"ש סה, סע"ד. סהמ"צ להצ"צ מצות ציצית (דרמ"צ יד, ב). אוה"ת חוקת ס"ע תת. ועוד.

(29) ברכות יז, א. רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב.

(30) ולדוגמא: במשנה שאומרים בהקדמה לפרקי אבות בשבתות הקיץ, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו' (סנהדרין ר"פ חלק) - שקאי על עולם התחי', כמוכן מדברי הגמרא (שם) בביאור המשך דברי המשנה, ואלו שאין להם חלק לעולם הבא. . האומר אין תחיית המתים מן התורה, הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהי' לו חלק בתחיית המתים, שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה.

(31) ראה הנסמן בלקו"ש ח"כ ע' 44, וחכ"א ע' 88.

(32) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס ש. (33) וע"ד שמצינו בתשעה באב שחל בשבת - בנוגע לסעודה שלישית, סעודה המפסקת - ש,אוכל בשר ושותה יין. . ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו" (טושו"ע או"ח סתקנ"ב ס"ז).

ביותר ומשקה מבושם²² (בשר שמן ויין ישן²³) - שבוה מודגש לא רק שלילת הענייני דהעדר האכילה ושת"י, הענין הבלתי-רצוי דיום התענית, אלא גם (ובעיקר) השמחה והתענוג שבאכילת בשר שמן ושתיית יין ישן (שאו"י י"ל שביום התענית שחל בשבת צריך להוסיף בזה יותר מבכל שבתות השנה, כדי לשלול הקס"ד של מיעוט בזה בגלל יום התענית²⁴), הענין הטוב דיום התענית, שמתהפך ליום טוב לששון ולשמחה.

ויש לומר, שבאכילת דגים גדולים ובשר שמן ושתיית יין ישן בסעודת שבת שחל בו יום התענית (שאו"י כנ"ל י"ל שצריך להוסיף בזה יותר מבכל שבתות השנה) מרומזת גם הסעודה שעתידי הקב"ה לעשות לצדיקים (ועמך כולם צדיקים²⁵) לעתיד לבוא, שבה יאכלו מבשר הלוי'תן ושור הבר וישתו יין המשומר²⁶, אשר, נוסף על הענינים הרוחניים המרומזים בזה שנתבארו בדרושי חסידות²⁷, תהי' גם

(22) רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ז.

(23) ראה תניא פ"ז: „האוכל בשרא שמינא דתורא ושותה יין מבושם. . בשביל לקיים מצות עונג שבת“.

(24) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1091. ועוד.

(25) ישע"י ס, כא. סנהדרין ר"פ חלק.

(26) ראה ברכות לד, ב. ב"ב עה, א. ויק"ר פ"ג, ג. ועוד.

(27) החל מדרושי רבינו הזקן (לקו"ת ר"פ שמיני), ובדרושי אדמו"ר האמצעי (תו"ח תולדות יב, ד ואילך) - באופן של „רחובות הנהר“, ובדרושי הצ"צ (ראה ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך לעת"ל (ע' תרמו ואילך). וש"ג) - באופן שכלול מכל חלקי התורה, ובריבוי מראי מקומות כו', ועד"ו בדרושי רכותינו נשיאינו שלאח"ז.

בלק ב

חזרת הנבואה לפני ביאת המשיח

א. בפרשתנו נאמר, הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, שקאי על זמן הגאולה דלעתיד. לפני פסוק זה נאמר, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל. כלומר, שלפני הגאולה דלעתיד – תחזור הנבואה בישראל. איתא בירושלמי עה"פ כעת יאמר ליעקב וגו', שבלעם אמרו בחצי ימיו של עולם. הרמב"ם באחת מאגרותיו – אגרת תימן – כותב, שבלעם אמר זאת בשנת ב' אלפים תפ"ח, והכוונה בכעת היא, שכאשר יעברו שוב אותו מספר שנים, כלומר בשנת ד' אלפים תתקע"ו,¹⁷ תחזור הנבואה בישראל. באותו זמן ובסמיכות אליו – ד' אלפים תתקע"ו – היו: ר' שמואל

הנביא אביו של ר' יהודה החסיד, ר' אלעזר בעל הרוקח, הרמב"ן, שכתב כמה ספרי קבלה, ואיתא בכתבי האריז"ל, שהוא בין המקובלים היחידים שסומכים עליהם, הראב"ד, שהופיע רוח הקודש בבית מדרשו, ר' עזרא הנביא ור' יהודה החסיד, שעליו כתוב, שאם הוא הי' בימי האמוראים הי' אמורא, אם הוא הי' בימי התנאים הי' תנא ואם הוא הי' בימי הנביאים הי' נביא.

א"כ הענין של תחזור הנבואה בישראל הי' כבר, ובמילא הי' כבר אפשרי מה שכתוב לאחר הפסוק כעת יאמר ליעקב: הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, שקאי על הגאולה העתידה, ורק מפני שלא אכשור דרא מתייגעים עדיין בגלות.

ב. דורות לאחר מכן, כאשר נעשה קרוב יותר למשיח, הי' שוב הענין של תחזור הנבואה בישראל, ע"י התגלות מורנו הבעש"ט ותלמידיו עד אדמו"ר הזקן שעליו נאמרה הלשון הנ"ל

(3) ידוע מהרוקח ור"י חסיד וסייעתם שהיו אנשי מופת מאד (כ"ק אדמו"ר הצי"צ מצות עדות (בס' החקירה) ספ"ח).

(4) „הבעש"ט ז"ל אשר כמוהו לא הי' מימות הראשונים פלאי פלאות נסים היוצאים מהטבע היו נראים על ידו כאשר שמעתי מאאזמו"ר ג"ע שהוא ותלמידו הה"מ נ"ע היו רואים מסוף העולם ועד סופו ממש בעין רא"י והיו אומרים מה שהיו רואים כאשר הי' נראה בעליל לתלמידיהם, והיינו ע"י שהי' גלוי לפניהם אור שנברא ביום ראשון

הנבואה דלעתיד. לפני פסוק זה נאמר, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל. כלומר, שלפני הגאולה דלעתיד – תחזור הנבואה בישראל.

איתא בירושלמי עה"פ כעת יאמר ליעקב וגו', שבלעם אמרו בחצי ימיו של עולם. הרמב"ם באחת מאגרותיו – אגרת תימן – כותב, שבלעם אמר זאת בשנת ב' אלפים תפ"ח, והכוונה בכעת היא, שכאשר יעברו שוב אותו מספר שנים, כלומר בשנת ד' אלפים תתקע"ו,¹⁷ תחזור הנבואה בישראל.

באותו זמן ובסמיכות אליו – ד' אלפים תתקע"ו – היו: ר' שמואל

משיחת ש"פ בלק, תשס"ז. נדפס בלקו"ש ח"ב ע' 588. תרגום מאידית. (1) שבת ספ"ו.

(2) כן הוא בשלשלת הקבלה (אף שאינו מתאים לחשבוננו שם) ובקובץ תשובות הרמב"ם (ליפסיא, תרי"ט). אבל בסדר הדורות מגי' – בשה"ק – שצ"ל תתקע"ב. וכן הוא גם בפ"י של ר' יהודה אלברצלוני על ספר יצירה וקה"ע בירושלמי שם – תתקע"ב. וי"א אשר בכתב יד אגרת זו נמצא תתק"ע. וצ"ע הגהת הסה"ד, וכן, בכלל, דעת המסופקים בגירסא הנכונה באגרת הרמב"ם, בה בשעה דמוכחי קראי דנבואת בלעם היתה בשנת הארבעים (ולא ל"ח) – ליציאת מצרים, זא. בשנת ב' אלפים תפ"ח, ועל פי זה „כעת” – הוא ד' אלפים תתקע"ו. ובמקום הכתוב אחרת עכצ"ל שהוא טעות המעתיק.

(א) שלילת הענין הבלתי-רצוי דיום התענית, שאינו שייך בשבת ונדחה מפניו למחרתו, (ב) הדגשת הענין החיובי דיום התענית שישנו גם כשחל בשבת (ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז) – שמתהפך לששון ולשמחה.

ב. וביאור הענין:

יום התענית – בחיצוניותו הו"ע בלתי-רצוי, עינוי שהוא היפך הרצון והעונג, אבל בפנימיותו הו"ע טוב, כלשון הכתוב¹⁸ „יום רצון לה”.

ובפרטיות יותר בנוגע ל„צום הרביעי”, הראשון מד' ימי הצומות המפורשין בקבלה („צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי”¹²) – שבחיצוניותו הו"ע בלתי-רצוי הקשור עם החורבן והגלות, אבל בפנימיותו הו"ע טוב, כמרומו גם בהקביעות ד„צום הרביעי” ביום שבעה עשר בחודש, בגימטריא „טוב”¹⁴, ועד לשלימות הטוב בגאולה¹⁵ (האמיתית והשלימה, כיון שהכוונה והתכלית דכללות ענין החורבן והגלות אינו אלא כדי לבוא להעילוי והשלימות והגאולה (האמיתית והשלימה), היינו, שהגלות הו"ע חיצוני, ופנימיותו היא הגאולה.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בגמרא¹⁶

(13) ישע"י נח, ה. וראה תניא אגה"ת ספ"ב. (14) ויש לומר, שענין זה מרומו גם ביום התענית שנדחה ליום י"ח תמוז – „חי", שבוה מודגש הענין הטוב שבתענית, „לחיותם ברעב", שה„רעב” (תענית) עצמו הו"ע של חיות (ראה לקו"ת שה"ש יד, ב. ובכ"מ).

(15) להעיר מהשייכות ד„טוב” ל„גאולה” – „אם יגאלך טוב יגאל” (לשון הכתוב – רות ג, יג. וראה אה"ת בחוקותי ע' תרמא. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ב. ועוד).

(16) ר"ה שם.

ג. ומעין זה – ביום התענית שחל בשבת:

כיון שיום השבת הוא יום רצון¹⁷, „חמדת ימים אותו קראת”¹⁸, ועד שקשור עם הגאולה, כמודגש בשירו של יום, „מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים”¹⁹ – לכן, כשחל בו יום התענית, לא שייך בו ענין ה„צום” הקשור עם החורבן והגלות, כי אם הענין ד„ששון ושמחה” הקשור עם הגאולה.

וענין זה מודגש בהאכילה ושתי' ביום התענית שחל בשבת, שמצוה „לענגו בעונג אכילה ושתי”²⁰, „דגים גדולים . . . בשר ויין”²¹, „תבשיל שמן

(17) וכמ"ש במנחת שבת „ואני תפילי לך ה' עת רצון” (תהלים סט, יד. וראה חז"ג קט, א).

(18) נוסח ברכת העמידה דש"ק.

(19) תמיד בסופה.

(20) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב.

(21) שם ס"ב.

שנאמרה לגבי ר' יהודה החסיד, ועוד ביתר שאת.

ולאחר מכן ע"י הרבנים ממלאי מקומו, עד בדורנו זה - נשיאנו כ"ק השלימה במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו.

(5) חלק ג רד סע"א ובביאורי הוזהר שם. ומשם מובן גם כן דלא קשי מזהר חלק א רג, ב.

שהשי"ת גנו בתורה, הנה כל אלה המופתים האמיתיים מגלים גילוי א"ס ב"ה הבבע"ג. גם מוקני נ"ע שמענו עתידות קולע אל השערה" (מצות עדות שם). וראה לקו"ש ח"ד ע' 1137 ואילך.

בלק - י"ז תמוז ב

הדגשת הטוב והגאולה בבין המצרים בדורנו זה

א. ענינו המיוחד של יום השבת שחל בו שבעה עשר בתמוז (שהצום נדחה) - יש לבאר בכ' אופנים:

א) בפשטות: כיון שיום השבת אסור בתענית, ועאכו"כ תענית הקשורה עם ענינים בלתי-רצויים («ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן»²), שהרי שבת «אין עצב בה»³, ויתירה מזה, שיום השבת הוא יום של שמחה («וביום שמחתכם אלו השבתות»⁴) ותענוג («וקראת לשבת עונג»⁵) - נדחת התענית מפני השבת ליום ראשון שלאחרי השבת.

ב) ובעומק יותר אולי י"ל: דחיית התענית מפני יום השבת היא (לא רק דחי' ליום אחר, אלא גם ובעיקר) נתינת כחה לדחייתו וביטולו מכל וכל, כפי שמצינו ב„תשעה באב שחל להיות בשבת . . ודחינוהו לאחר השבת ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה" (ועאכו"כ

משיחות ש"פ בלק, י"ז (טוב) תמוז ה'תנש"א. נדפס בסה"ש תנשי"א ח"ב ע' 683 ואילך.

- (1) רמב"ם הל' תעניות פ"ה ה"ה. טוש"ע או"ח סתק"ג ס"ג.
- (2) רמב"ם שם ה"א.
- (3) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא בתוד"ה מ"ד - מו"ק כג, ב.
- (4) ספרי בעלותך יו"ד, יו"ד.
- (5) ישע"י נח, יג.

(6) ולהעיר, שאף שבענינים מסויימים מקילים בתענית נדחה, הרי, בנוגע לכללות ענין התענית באחד בשבת יש חומר מיוחד, שיוצאים „מעונג שבת לצום" (שמטעם זה לא היו אנשי מעמד מתענין באחד בשבת (תענית רפ"ד)).

(7) מגילה ה, ריש ע"ב.

ויש לומר, שמעין זה (ביטול הצום והפיכתו לששון ולשמחה) נעשה ביום התענית שחל בשבת - שלא זו בלבד שהתענית בטל, אלא שמתהפך לשמחה ותענוג דיום השבת.

ובסגנון אחר קצת: היחס דיום התענית ליום השבת הוא בכ' אופנים:

(8) ראה מגילה שם: „רבי . . רחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז". וראה השקו"ט בנו"כ הטוש"ע שם.

(9) ר"ה יח, ריש ע"ב (ובתוד"ה הואיל). וראה גם תוד"ה ורחץ - מגילה שם.

(10) ועפ"ז יומתק ש„אמר רבי הואיל ונדחה ידחה" („רבי" דייקא, משא"כ חכמים שלא הודו לו) - מצד שייכותו למשיח, „אי מן חייא הוא ודאי היינו רבינו הקדוש", „אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש" (סנהדרין צח, ב ובפרש"י).

(11) הל' תעניות בסופן.

(12) זכרי' ה, יט.